

MESEČNIK, POSVEČEN
PROTIALKOHOLIČNEMU
GIBANJU NA SLOVENSKEM

ŠTEV. 1.

LETNIK 1.

Uredništvo in upravnništvo
na Jagnjenici
pri Radečah.

PIŠČALKA
za
abstinate,
pivce in pijance.

UREJUJE LEOP. LÉNARD.

1. JULIJA 1905. L.

≡≡≡ CELJE ≡≡≡
ZVEZNA TISKARNA.

„Piščalka za abstinente, pivce in pijance“

bo izhajala 15. vsakega meseca v obliki in v duhu kot se vidi iz te prve številke. Ako ji bo usoda mila, se bo skušala v obojem izpopolniti in napredovati, toda bistveno spremenila se ne bo, raje — umolkne.

Stala bo na stališču popolne abstinence, pod geslom, da je alkohol strup in da ni nikdar potrebe vživati ta strup. Ako se že vživa, naj se vživa kot se vživajo drugi strupi — za zabavo in razvedrilo v mali meri, toda nikdar ne iz prepričanja, da je to dobro ali potrebno. Mi priznamo, da je bolje piti malo kot veliko, toda nikdar ni mogoče piti «zmerno in po pameti». Najbolj po pameti se pije edino le, ako se ne pije nič, in kedaj se pije zmerno, ne more znati nikdo, ker nikdo ne ve, koliko tega strupa prenese njegov organizem brez škode.

Mi smo torej principijelni nasprotniki vseh takozvanih «zmernih pijancev» in «pametnih pivcev», toda osebno ne bomo napadali nikogar, kdor ne bo zagovarjal svojih načel ali vsiljeval alkoholizma drugim.

Za naš narod je sedaj najvažnejše socialno vprašanje alkoholno vprašanje.

Namen našega lista je izključno protialkoholično gibanje na Slovenskem.

List sem ustanovil na lastno roko, lastno odgovornost in na lasten riziko, potem ko sem najpred govoril o tem na mnogih straneh, a zraven dobre volje nisem nikjer našel odločnosti do tega koraka. Ker je stvar potrebna in ker sem dobil vtis, da se od drugih zmožnejših strani ne stori kmalu nobenega izdatnega koraka, da bi se ustanovilo protialkoholično glasilo, lotil sem se tega jaz.

Lotil sem se brez vsake druge nade in podpore kot z zavestjo, da taka potrebna stvar ne more propasti.

Prosim torej slovensko javnost in slovensko občinstvo, naj prizanese napakam, ki bodo morda tičale na našem listu in sodi le po potrebni stvari in dobrem namenu.

Prosim tudi vse slovenske časnikarje in rodoljube, naj bi blagohotno sprejeli «Piščalko» ter jo priporočili širšim krogom, da bi postala v resnici središče in ognjišče protialkoholičnega gibanja na Slovenskem.

Naročnina znaša za to polletje do novega leta 2 kroni. Vsak naročnik dobi brezplačno prevod izbranih liričnih pesmi največjega ruskega pesnika Lermontova, ki bo izhajal v posebni prilogi.

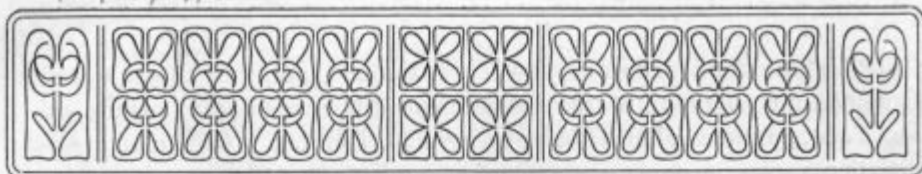
List bo prinašal v vsaki številki nadaljevanje krasne in v bliščečem modernem slogu pisane povesti duhovite maloruske pisateljice Olge Kobilanjske — «Zemlja», iz življenja maloruskega naroda.

Na platnicah bo prinašal sestavke iz ruskega slovstva in zgodovine.

Uredništvo in upravništvo: Jagnjenica, pošta Radeče pri Zidanem mostu.

N 413/1975

Piščalki na pot.

Pomlad! — Življenje kipi, природа se ponavlja, zemlja zeleni in cvete. Iz sočne mladike si vreže pastir piščalko, ter piska vanjo pesni sebi in okolici.

Bil je čas, ko je piščalka služila vedno in povsod — od klasične Arkadije do slovenskih planin — samo poetičnemu namenu. Bila je glasilo pomladi, življenja in ljubezni.

Toda časi beže in se spreminjajo. Sedaj ko je vse človeško delovanje in mišljenje dobilo bolj prozaičen in praktičen izraz, ko je hladni in strogi razum vpregel vse človeške in prirodne sile v službo potrebe in boja za obstanek, stopila je tudi sveža, včasih nekoliko razposajena piščalka, raz planinskih višav ter stopila v službo k človeku.

Piščalka zveni sedaj po naših dolinah in ravninah, ko spremlja železne vozove v daljavo, piščalka zveni po tovarnah, ter oznanja začetek dela ali odmora. Vedno bolj izpodriva piščalka druga glasbena orodja, srednjeveški samostanski zvon in viteško trompeto itd. — ter se vriva vedno bolj v sredino človeškega življenja in delovanja v boju za obstanek.

Evo vam, rojaki, nove piščalke, ki vam oznanja nov boj, boj proti alkoholu.

Drzno je početje, katerega se je lotila. Slabotna sveža piščalka, navajena samo na pomlad, na solnce in na prirodu, stopi v življenja boj, ter vam oznanja nov, težaven boj zoper vkoreninjeno, priljubljeno strast alkoholizma! — Toda ona se ne boji. Piščalka ni tako slabotna, kakor se vidi. Ona je živahna, včasih nekoliko razposajena hči planin, stvar žarečega solnca in bujne pomladi. Ona živi življenje pomladi, je prepojena s svežim vzduhom višav, diše žar in svit nebeškega solnca. Ravno tako sveža, kot se je razlegala nekoč na arkadijskih višavah v bukoličnih pesnih, ravno tako resno, kot vabi sedaj po tovarnah k delu ali k odmoru, ravno tako vestno, kot spremlja železne vozove v daljavo, glasila se bo in zvala v boj zoper alkohol.

Piščalka stopa sedaj na novo, nenavajeno pot, na kateri ne vidi niti solnca niti pomladi. Morda zvene njeno življenje, morda vsahne pre-rano. Toda po njeni krivdi se to ne bo zgodilo. Ona čuti v sebi moč in slast do življenja, ona je polna poguma in delavnosti. Ako jo bodo vsi, katerim je njen namen simpatičen, sprejeli gostoljubno, potem ona ne umolkne.

In to daj Bog in sreča junaška.

Prijateljem protialkoholičnega gibanja!

Korak, katerega smo storili stem, da smo pričeli izdajati protialkoholičen list je drzen, — tega se zavedamo sami, toda on je bil potreben, o tem bo sodila bodočnost. Od vas je odvisno, ako se on posreči ali ne, ako vas bo bodočnost hvalila ali obsojala.

Mi vas ne prosimo ničesar, ker mislimo, da se mora stvar, ki je dobra in potrebna, priporočati sama. Mi se bomo prizadevali v listu stvarno, kolikor mogoče znanstveno in poljudno dokazovati potrebo protialkoholičnega gibanja. Kdor je o tem prepričan naj stori potem za-nj, kar mu vелеva vest in dopušča zmožnost. Mi nočemo apelirati na vaše čustvo ampak na razum, mi ne prosimo, da storite miloščino, ampak da izpolnite dolžnost.

Ako hočemo, da bo protialkoholično gibanje napredovalo, mora imeti svoje glasilo. Da bi kak že obstoječi list služil tudi njemu za glasilo, je nemogoče. Vsi obstoječi listi imajo vže svoje namene, pri katerih se morajo ozirati tudi na alkoholično občinstvo. Poleg tega je redno priobčevanje večjih člankov proti alkoholu tudi iz tehničnih ozirrov v drugih listih nemogoče, z malimi beležkami pa ne opravimo ničesar. Tudi z brošurami je stvar nemogoča. Stroški za izdajevanje bi bili večji in odjemalcev manj, kakor pa pri perijodičnem listu.

Kdor je prepričan, da je opravičeno protialkoholično gibanje, mora se tudi prepričati, da je potrebno njegovo glasilo. Glasilo se mora torej ustanoviti.

Težave so v prvi vrsti gmotne. Stroški za izdajevanje lista so proračunjeni za prvo leto na 1200 kron. Ako računamo, da dobimo polagoma do 200 naročnikov po 2 krone, bi ostalo koncem leta še primanjkljaja samo v tiskarni za 800 kron. List bo zamogel izhajati torej samo, ako abstinentje in drugi prijatelji protialkoholičnega gibanja preplačujejo posamezne številke, ali pa naročajo po več številkih, ter jih dele znancem.

Ob enem prosimo naše somišljenike, da nam poročajo vsak iz svojega kraja o protialkoholičnem gibanju v njegovi domovini, o posledicah alkoholizma itd.

Naš list bo stal na kolikor mogoče široki in svobodni podlagi. On je popolnoma neodvisen od vsakega družega vprašanja, bo pobijal alkoholizem, kjer ga bo našel in podpiral protialkoholično gibanje, kjer bo mogel. On ne bo gledal na osebe, ampak na stvar. Ako bo zadel na osebe, ki bi po svoji veljavi ali stanu imele toliko večjo dolžnost nastopati proti strasti alkoholizma, da ga zagovarjajo ali propagirajo, napal jih bo toliko odločneje. On ne bo ofenziven in ne bo vsiljeval nikomur abstinence, kdor pa bo zagovarjal ali propagiral alkoholizem, njega bo napal z vso odločnostjo in resnostjo. Tada stvarne in resne polemike o alkoholizmu se on ne bo bal, ampak veselil.

Naš list bo dosleden do skrajnosti, brezoziren in odločen, v polemiki pa vedno resen in stvaren. On se bo trudil z vsemi silami, izvojevati našemu narodu prostost od tiranije alkohola.

Independent Order of Good Templers.

Največje in najdelavnejše društvo, katerega namen je boj zoper alkohol, je framazonski red, ki se imenuje Independent Order of Good Templers — neodvisni red dobrih templarjev, po nemško pa Guttempelorden.

Morda bo koga zanimalo, kaj več zvedeti o začetku, stanju in delovanju te organizacije, ki se pri protialkoholičnem gibanju vedno imenuje na prvem mestu. Morda bo to tudi komu, ki rad povdarja silo in vspehe krščanske organizacije, odprlo oči, da bo pripoznal, da smo v tem, tako važnem socialnem vprašanju daleč za framazoni in socialnimi demokrati in da bo potreba še veliko napornega in požrtvovalnega dela, predno bomo tudi tukaj zamogli reči narodu: Veritas liberavit vos!

Svoj sestavek sem povzel, deloma dobesedno prevedel iz knjižice, katero je napisal Dr. Aug. Forel pod naslovom: Der Guttemplerorden, ein socialer Reformator.

1. *Red dobrih templarjev* je nastal v Ameriki, v New-Yorku l. 1852, na ta način, da se je oddelil od drugih podobnih organizacij, ki so bivale vže popred, a so kmalu potem vsahnile. Za geslo si je izbral: Vera, upanje, ljubezen, — ženske imajo v njem iste pravice kot moški. Pod vodstvom gospoda H. Curtis se je red tako hitro razvijal, da se je ustanovila že 12. avgusta istega leta Velika loža za Zedinjene države.

Leta 1866 je štel red vže 168.500 udov in 2686 lož. Na Angležko ga je vpeljal Jožef Malins, ki je po svoji vrnitvi iz Amerike ustanovil

prvo evropsko ložo v Birminghamu. Leta 1875 se je razdelil red na ameriško in na evropsko vejo, ker Amerikanci nikakor niso hoteli priznati barvnim plemenom istih pravic z belim. Vendar se je posrečilo leta 1887 v Saratogi zopet združiti oba dela; belokožci in Zamorci imajo sedaj iste pravice. Leta 1899 štel je J O G T (taho se na kratko imenuje red po angleških začetnih črkah) na Angleškem 120.000 odrastlih in 95000 mladoletnih udov, na Švedskem 98000, na Norveškem 25000, na Danskem 6000, na Nemškem 9000 in v Švici 2000 udov. Cel red šteje okrog 600.000 udov, ki se poleg vže gori naštetih dele na Ameriko, Avstralijo, Kapland, Indijo, Birmanijo, Kanado in na vse angleške kolonije. Na Angleškem ima veliko lož za mornarje in vojake, ki imajo svoje seje na ladijah in celo na polju. Zanimive povesti pripovedujejo o sejah lože J O G T, katere so imeli vojaki pri bregu Nila in celo na bojišču v armadi generala Wolseley-a, ko je šel na pomoč Gordonu v Chartum.

Prva švicarska loža je zagledala luč sveta v Genfu leta 1883. Toda napadi od raznih strani in nezadostno vodstvo sta bila kriva, da je po kratkem življenju zopet zaspala.

Drugi poskus se je bolje posrečil. 17. prosinca 1892 je ustanovila Miss Charlotte Gray iz Londona ložo Helvetia Nr. 1 v Zurichu.

Na Holandsko je vpeljala red — isto tako drugič — Miss Gray leta 1895 s tem, da je vstanovila dve loži: «Exelsior» Nr. 1. v Amsterdamu in «Vorwärts» Nr. 2 v Rotterdamu. Neka loža, ki se je ustanovila 15 let popred, je morala, po kratkem delovanju prenehati. Sedaj je red tudi na Holandskem pognal korenine, dasiravno ima mnogo ovir. Tamkaj ima sedaj 6 lož, med njimi eno ložo za mornarje, katere udje so izključno člani holandske marinarko.

V Švici je dosegel vže leta 1894 od redovne ustave predpisano število lož, in veliki templar je dovolil švicarsko veliko ložo, ki se je slovesno otvorila v Zurichu 12. velikega srpana 1894.

14. vinotoka se je otvorila prva loža s francoskim občevalnim jezikom Humanité Nr. 11 v Biel-u. Nji je kmalu potem sledila loža «L'avenir» Nr. 12. v La Chause-de-fonds. Število tempeljev za mladino je bilo koncem leta 1897 14 z 500 udi. Vinotoka 1898 je bilo v Švici 71 lož in nad 17000 odrastlih udov; rožnika 1899 vže nad 18000 udov; svečana 1902 se je naštelo v 115 ložah nad 25000 odrastlih udov in v 29. tempeljih 940 otrok.

Prva nemška loža reda dobrih templarjev, Pionir Nr. 1 se je otvorila 12. malega srpana 1883 v Haderslebnu. 13. svečana 1888 je nastala v Apenrade Nemška velika loža I., odpovedno tamošnjim razmeram, z danskim poslovnim jezikom. 7. vinotoka 1889 ustanovila se je v Flensburgu Nemška velika loža II. z nemškim poslovnim jezikom. Le-ta se je razvijala sledeče:

7. vinotoka	1889	194	udov in	9	lož
1. vel. travna	1891	519	» »	18	»
1. »	1893	636	» »	23	»
1. »	1895	875	» »	32	»
1. »	1897	2215	» »	64	»
1. »	1899	6375	» »	175	»
1. »	1900	9273	» »	259	»
1. »	1901	12234	» »	384	»
1. »	1902	14500	» »	450	»

Iz Šlezivig-Holštajna prodril je red proti jugu, potem ko je nastala najpred v Hamburg-Altoni močna redovniška trdnjava. Sedaj je gibanje pognalo korenine v Berlinu, Lipskem, Draždanih, Bremenu in v mnogih drugih nemških mestih.

2. *Namen reda* opisuje templar Dr. Forel tako-le:

Naš namen nikakor ni, uničiti vinograde in sadne vrtove, kakor raznašajo ljudje, ki bi nam radi škodovali. Nasprotno, mi upamo, da bodo kmalu pridelovali templarji, kot posestniki vinogradov in sadnih vrtov, izvršno hrano, zdrave ne opojne pijače iz tega plemenitega ovočja, — ki ne bo več služilo temu, da bi se ž njim zastrupljalo človeštvo, kakor žalibog dandanes. Dobri začetek k temu je vže storjen.

Mi hočemo dosledno in neumorno z vsemi postavno dovoljenimi sredstvi in z osebnim prepričanjem pobijati podlo navado in šego, ki se je vkoreninila v človeški družbi in ki obstoji v tem, da se zavživajo gotove strupene stvari, takozvana narkotika, to je bolj ali manj počasi delujoči strupi, da si pridobi trenutna prijetnost, bodisi iz nasladnosti, bodisi radi bojzljivosti, da bi pozabil bolesti in skrbi v prijetni omotici možgan. Mi pričenjamo ta boj, ker vidimo, da človeška družba propada, da se zločini množe, duševne bolesti naraščajo, običaji pohujšujejo, naši otroci slabe, pod škodljivim vplivom pijanskih navad. Pri nas je alkohol v vseh svojih oblikah: Žganje, vino, pivo, mošt, absint, itd., ki človeštvo omamlja in kvari; na Kitajskem je opij, pri Orijentalcih indijska konoplja. Mi pobijamo uživanje vseh teh narkotik, kakor hitro in kjerkoli se nam nudi prilika ali povod.

Mi dokazujemo znanstveno, da tudi najmanjše količine vina ali piva škodujejo duševnim delavnostim, ne da bi se oni, ki zmerno pijejo ali kdor se nahaja v njihovi bližini, tega zavedali. Psihično-fizijološki eksperimenti Heidelberžkega laboratorija, Kraepelina, Smitha, Fürerja dokazujejo to s popolno gotovostjo. Neovrgljiva dejstva kažejo jasno in določno, da vede splošna raba vpijanljivih pijač velik del našega ljudstva do osodepolne zlorabe. A to splošno rabo povzročajo: Zapeljivost gostilnic in njihove družabnosti, često silni pritisk dobičkaželjnosti pridelovalcev in trgovcev z alkoholični pijačami, naravna slabost človeštva, zlasti pa

to, da uničuje alkohol, ker slabi našo voljo in druge naše duševne zmožnosti, vedno bolj našo oporno silo proti vedno množeči se rabi tega strupa in moti pogled na njegovo nevarnost. Iz tega se razume, zakaj vedno nastane v človeški družbi, ako tudi ne pri vsakem posameznem človeku, iz rabe takih pijač njihova zloraba, in zakaj se množe socialne groze alkohola v vedno hitrejšem razmerju, dokler se ne vporabijo radikalna sredstva proti njemu. V naših možganih napravi alkohol isto, kar kepa snega na snežnem bregu.

Mi dokazujemo znanstveno, da se vsakdo zelo moti, kdor misli, da so samo nižje, manj čiste vrste alkohola škodljive. Najčistejše naravno vino, pivo in mošt, ima v sebi ravno tako škodljive snovi, ki se nahajajo tudi v najčistejšem etilovem alkoholu.

Slednjič sklepamo mi iz dejstev, katera vidimo, da je splošna, takozvana zmerna raba opojnih pijač vzrok njihove zlorabe, in da so vse osebe, ki so vdane tej rabi, ne da bi hotele in se tega zavedale, prvi vzrok zlega, katero povzroča alkoholizem. S tem namreč, da tako zvano zmerno uživajo alkohol, zapeljuje nehote slabejše in bolj k strasti nagnjene značaje do zlorabe, ker vzbujajo v njih vero, da bodo tudi oni imeli v sebi moč, ostati zmerni. Ako nam kdo odgovori, da se zamore vsaka stvar, tudi najbolj nedolžna, zlorabiti, potem mu odgovorimo, da je alkohol strup in da je vsaka uporaba strupa kot hrana ali pijača vže sama na sebi zloraba. Poglejte enkrat brez predsodkov v gostilnice in opazujte kaj se v njih vrši, in iz načina, kako se v njih zabava pijoča družba, prepričali se boste, — tudi ako ne gledate na pijance v pravem pomenu — da imamo prav in ne boste več tega dvomili. Ako kdo kakšno koristno stvar zlorabi, ne sledi iz tega nikakor razum omamljajoča pijanost, tako da se vsakdo svoje zlorabe zaveda, ter se lahko v pravem času vstavi.

Namen našega reda je torej pred vsem, polagoma odpraviti rabo opojnih pijač in omejiti alkohol z drugimi narkotičnimi strupi na apoteke. Mi hočemo torej socialno reformo. Dobro vemo, da to ni edina socialna reforma, ker je treba izboljšati še veliko druge socialne bede. Toda mi mislimo, da je potreba, ako se hočejo druge socialne in gospodarske reforme doseči, imeti pred vsem zdrave možgane. Mi moramo torej s tem začeti, da odpravimo rabo strupa, ki uničuje možgane.

3. *Naša propaganda* je raznovrstna. Ne zanemarjamo nobenega sredstva. J O G T je pred vsem armada, vojna organizacija, predna straža abstinence.

a) *Osebna propaganda*. Vsak templjar ima dolžnost, vse ljudi navajati na abstinenco in pridobivati vse osebe, kjer in kakor le more, seveda s potrpežljivostjo in zmernostjo, za red. On mora vse storiti, da bi pivce rešil, ter jih pridobil za abstinenco in za ložo. — — — Individualna propaganda je najvspešnejša in najvažnejša.

b) Mi bomo vstanavljali telovadna, pevska, bralna, dramatična in druga društva, da se bomo vadili, podučevali, zabavali, in občinstvu dokazovali, da je abstinent vesel in srečen in nobeden asket ali čmernež.

c) Priredili bomo skupne izlete, piknike, praznike, koncerte, predavanja, in vse to vporabili, da bi načela našega reda razširili in prijatelje in tujce, ki še niso udje, k vstopu privabili.

d) Delovali bomo z brošurami, ter razširjali literaturo o abstinenci.

e) Mi bomo vplivali na časnikarstvo, na občine in na vlado s tem da bomo skupno glasovali in podajali resolucije, kakor tudi z osebnim delovanjem vsacega posebej.

f) Mi bomo podpirali vsak sklep, vsako postavo, vsak načrt, ki ima za namen omejiti pridelovanje ali prodajo opojnih pijač. Kjer bo mogoče, bomo tudi sami storili začetek.

g) Podpirali in vstanavljali bomo brezalkoholične restavracije, abstinentne gostilne in kavarne.

h) Prizadevali se bomo, da se vpelje in razširi popolna abstinenca po ječah, sirotišnicah, norišnicah, šolah, zavodih, pri vojaštvu, policiji itd.

i) Pobijali bomo z vso močjo razvado siliti k pitju, ter se opirali vedno rastočemu pridobivanju in vedno nadležnejši in vedno bolj tiranski kupčiji z alkoholičnimi pijačami.

k) Pospeševati hočemo izdelovanje neopojnih trtnih in drugih sadnih sokov, konserviranje sadja, ter se boriti zoper zastrupljenje naroda z alkoholom s tem, da mu preskrbivamo zdrave pijače in dobro hrano.

4. Teze za abstinate.

a) Vsaka alkoholična pijača, tudi vino, pivo in mošt, je strup.

b) Ti strupi umore več kot $\frac{1}{10}$ naših nad 20 let starih moških, preskrbe vsaj 30% vzprejemov v norišnice, povzročijo 75% zločinov zoper osebe, delajo narod neumen in surov, zadržujejo in slabe duševne zmožnosti, tlačijo npravstveni niveau in stanejo velike vsote denarja, ne da bi kdo imel od tega najmanjšo korist.

c) Takozvani zmerni pivci se ne krepčajo, se ne rede, in ne pridobe od alkohola nič. Oni izgube povprečno 6 let svojega življenja in trpe za polovico več na boleznih kot abstinentje.

d) Tretji del indijske armade je abstinenten. Ta tretjina dobi ravno 12 krat manj kazni (pri enakem številu vojakov 73 namesto 869) in ima za polovico manj bolnikov kot vsaka drugih ne abstinentnih tretjin armade.

e) Vsakdo, kdor zmerno uživa alkohol zapeljuje nevede slabejše ljudi, da ga posnemajo. S tem je sokriv alkoholizaciji naroda in vse bede navedene zgoraj pod b, ker večina ljudi nikdar ne more biti zmerna.

f) Abstinent pridobi veliko več užitka, kot ga izgubi, ker ostane bolj zdrav — in človek si ne more nikdar preskrbeti neprimernega in

nenaravnega užitka, ne da bi stem zgubil mnogo drugih naravnih in primernih užitkov.

g) Ako se abstinenca bolj razširi ne bo s tem nobena druga stroka, zlasti pa tudi poljedelstvo nič trpelo. Grozdje in sadje se bo vporabljal na bolj primeren in bolj blagoslovljen način, to je vse. Tako se bo množilo bogastvo dežele, katere močij, katere zdravje in npravstvenost sedaj razbija in uničuje alkohol.

h) Tudi navada zmerno piti zadržuje in slabi duševno delo, množi število zmot, dela naše mišljenje podlo in površno, pomanjšuje moč mišic, in gotovost gibanja. Alkohol spremeni vidno celice možganskih živcev.

i) Vzrok alkoholizma leži v uporabi alkohola, kajti splošna raba vede gotovo velik del ljudstva v zlorabo. Prizadevanja zmernosti niso torej nikdar imela nobenega vspeha.

k) Torej je edino sredstvo in pomoč, odpraviti uporabo vsake žgane in opojne pijače, istotako tudi kupčijo, ki povzročuje njeno pridelovanje.

Nemški protialkoholični listi.

Kako živahno je že postalo alkoholično gibanje med Nemci, o tem nam svedoči sledeča statistika protialkoholičnih listov, ki izhajajo na Nemškem, ali pa v drugih državah v nemškem jeziku.

Ime lista, urednik, opazke	leto katerega se je ustanovil	izhaja na leto	stane na leto	iztisov naj- manj	iztisov naj- več
1. <i>Zentralblatt</i> . Glasilo osrednje zveze evangeljsko-krščanskih zmernostnih društev na Nemškem za boj proti pijančevanju. — Župnik dr. Rindfleisch v Zoppot-u. — Edini list, ki še sedaj obstoji izza časov nekdanjega zmernostnega gibanja.	1838	12	M. 1'20	600	
2. <i>Mässigkeitstfreund</i> . Prvinemško-evropejski krščanski list z načelom popolne abstinence od vseh opojnih pijač. — Pridigar A. J. Bucher, Frankfurt na M.	1884	12	M. 1	1750	
3. <i>Volksgesundheit</i> . List za zmernost in splošno, koristno skrb za zdravje. Mesečnik saškega društva zoper zlorabo opojnih pijač in avstrijskega društva zoper pijančevanje. — Prof. dr. V. Böhmert in dr. P. Scheven v Draždanih.	1884	12	M. 2	2000	

Ime lista, urednik, opazke	leta, katerega se je ustanovil	izhajaja na leto	stane na leto	iztisov naj- manj	iztisov naj- več
4. <i>Mässigkeitsblätter</i> . Izvestja nemškega društva zoper zlorabo opojnih pijač. — J. Gonser. Berlin.	1884	12	M. 12	15000	17000
5. <i>Illustrierter Arbeiterfreund</i> . Zastopa zadeve modrega križa. — Agentura modrega križa. Bern.	1885	12	Fr. 1	23500	
6. <i>Nordslesvigs Good-Templar</i> . Časopis za nemško veliko ložo I. reda dobrih templjarjev. Učitelj J. C. Hau e v Nustrup-u. — V danskem jeziku.	1888	26	M. 2	650	
7. <i>Internationale Monatsschrift zur Erforschung des Alkoholismus und Bekämpfung der Trinksitten</i> . Oficijelno glasilo «Alkoholgegnerbunda» in društva abstinentnih zdravnikov nemškega ozemlja. Dr. Hermann Blocher. Basel.	1891	12	M. 4	1600	4000
8. <i>Deutscher Guttempler</i> . Uradni list za nemško veliko ložo II. J. O. G. T. — Nadinžener G. Asmussen. Hamburg. Pred njim je izhajal 1890-92 «Familienglück».	1892	26	M. 2	13800	17000
9. <i>Die Freiheit</i> . Oficijelno glasilo deželne skupine švicarske «Alkoholgegnerbunda». Uredništvo v pisarni A. G. B. Basel.	1893	12	Fr. 1'50	3400	5200
10. <i>Blätter zum Weitergeben</i> . Izdaja nemško društvo zoper zlorabo opojnih pijač. — J. Gonser. Berlin.	1894	8	M. 0'50	12000	
11. <i>Schweizer Guttempler</i> . Oficijelno glasilo švicarske velike lože J. O. G. T. — Učitelj S. Lehnder. Birnenstorf.	1895	12	Fr. 1'60	3000	16000
12. <i>Korrespondenzblatt für studierende Abstinente</i> . Oficijelno glasilo švicarskega akademičnega abstinentnega društva «Libertus» in «Helvetia». Abstinentna zveza na švicarskih srednjih šolah. — Dr. med. Hunringer. Basel.	1896	12	Fr. 2'25	1000	
13. <i>Das blaue Kreuz</i> . Korrespondenz- und Annonzenblatt der deutschschweizerischen Ortsvereine d. blauen Kreuzes. — A. Ryser. Basel.	1896	12	Fr. 2'25	1000	

Ime lista, urednik opazke	leto, katerega se je ustanovil	izhaja na leto	stane na leto	iztisov naj- manj	iztisov naj- več
14. <i>Der Herr mein Panier!</i> Nemški mesečnik modrega križa. — Pastor G. Fischer. Essen.	1897	12	Fr. 7'70	4100	
15. <i>Volksfreund.</i> Gegen den Alkoholismus und für Gesundheitspflege. Časopis katoliške križeve zveze. — Župnik J. Neumann. Mundt.	1897	12	M. 0'80	18000	
16. <i>Der Jugendtempler.</i> Organ za švicarsko mladeniško delo reda dobrih templjarjev. — Učitelj J. Nadler. Luzern.	1898	12	—	1000	
17. <i>Die Enthaltbarkeit.</i> Organ nemškega društva abstinentnih učiteljev. — Učitelj Petersen. Kiel.	1898	12	M. 1'50	2000	10000
18. <i>Volkswohl.</i> Organ švicarske katoliške abstinenčne lige. — Uredništvo: Pension Vonderflüh. Sarnen.	1899	10	Fr. 1	2500	
19. <i>Jung-Siegfried.</i> Časopis za mladeniško delo nemške velike lože II. J. O. G. T. Učitelj J. Koopmann. Vennigstedt auf Sylt.	1899	12	M. 1	2000	6500
20. <i>Der Hoffnungsbund.</i> Ilustrovani mesečnik društva zmernosti za mladino (modrega križa). — Uredništvo: Agentura Hoffnungsbanda. Bern.	1900	12	M. 1'20	2300	
21. <i>Das blaue Kreuz.</i> Mesečnik nemške zveze evangeljsko-krščanskih društev modrega križa. — Pastor Schröder. Vacke.	1901	12	M. 1	2950	3650
22. <i>Kaufmännische Abstinenzblätter.</i> Časopis nemškega društva abstinentnih kupcev. — M. Warming. Hamburg. (Od 1904 tudi kot Abstinenzrundschaу, isti tekst.)	1901	12	M. 2'40	4000	
23. <i>Der Abstinent.</i> Glasilo abstinentov na Dunaju. — Dr. A. Freund. Dunaj.	1902	12	M. 1'25	2500	5000
24. <i>Gasthaus-Reform.</i> Anzeiger und Sprechsaal für die Besitzer, Verwalter und Freunde der Reform-Gasthäuser jeder Art. — Dr. W. Bode. Weimar.	1902	12	M. 2'40	1500	4000

Ime lista, urednik opazke	leto, katerega se je ustanovil	izhaja na leto	stane na leto	iztisov naj- manj	iztisov naj- več
25. <i>Deutsche Abstinenz-Blätter</i> . Uradno glasilo nemškaga reda dobrih templjarjev. — H. Thiemich. Hamburg.	1902	12	M. 2	1000	
26. <i>Der freie Guttempler</i> . Uradno glasilo prostega reda dobrih templjarjev. — E. Buhmann. Flensburg.	—	12	M. 1'60	1000	2000
27. <i>Die Abstinenz</i> . Glasilo deželne skupine nemškega Alkoholgegnerbunda, nemške zveze abstinentnih žensk, nemškega društva abstinentnih dijakov, društva abstinent. pastorjev in društva abstinentnih kupcev v Bremenu. Dr. Streckler. Berlin.	1902	24	M. 3	5000	10000
28. <i>Oesterreichische Abstinenz-Zeitung</i> . — Guido vitez v. Gebell. Tannhof bei Gratwein.	1902	12	M. 2	1500	2000
29. <i>Der enthaltsame Eisenbahner</i> . Časopis nemškega društva abstinentnih železničarjev. — Železnični vodja de Terra. Marburg.	1902	12	M. 2	1500	5000
30. a) <i>Katolischen Mässigkeitsblätter</i> . Izdajal Charitasverband. Neumann. Mündt.				5000	
b) <i>Sobrietas</i> . Vereinsorgan der internationalen katolischen Vereinigung gegen den Alkokolismus und des Priesterabstinentenbundes. — Neumann. Mündt. Sedaj oba združena pod naslovom: <i>Rundschau in der Alkoholfrage</i> . — Dr. Keller. Heimbach.	1902	4	M. 1'50	1000	
31. <i>Reformbote</i> . Abstinentno glasilo za okraj Norderdithmarschen. — E. Hervig. Wesseburen. — Izdaja J. O. G. T.	1904	12	M. 1'40	5000	
32. <i>Der Nephelist</i> . Glasilo Nefalije. (Zveza nekdanjih gojencev zdravilišča za pijance «Nüchtern».) Načelnik Otto Steffen. Nüchtern. Bern.	1903	26		1350	
	1903	12	M. 3	120	

Ime lista, urednik opazke	leto, katerega se je ustanovil	izhaja na leto	stane na leto	iztisov naj- manj	iztisov naj- več
33. <i>Fortschritt</i> . Glasilo švicarskega društva abstinentnih železničarjev. L. Bacchmann, Luzern.	1903	12	Fr. 1'50	1000	
34. <i>Alkoholfreie Industrie</i> . Osrednji list za pridelovanje in pridobivanje brezalkoholičnih pijač, mineralnih vod, limonad in prirodnih vrelcev.	1903				
35. <i>Sachsischer Guttempler</i> . Izdaja okrajni časnikarski oddelek za kraljestvo Saksonsko. — Učitelj R. Bretschneider. Draždani.	1903			1000	
36. <i>Distriktsmitteilungen der Distriktsloge 8 (Hamburg) von Deutschlands Großloge II. J. O. G. T.</i> — G. Köhler. Hamburg.	1903			2000	
37. <i>Germania</i> . Glasilo abstinentne zveze na nemških šolah. A. Mendelssohn. Hanbinda.	1903	12		300	650
38. <i>Der abstinente Arbeiter</i> . Glasilo nemške delavske abstinentne zveze. — G. Davidsohn. Berlin.	1903	24	M. 2	1000	2000
39. <i>Der Alkoholgegner</i> . Glasilo nemškega abstinentnega društva za kralj. češko. Dr. Rösler. Reichenberg.	1903	12	M. 2	5000	15000
40. <i>Migsiuznik dla popieraina ruchu wstrzemieliwosci</i> . — Prošt Niesiolowski. Pleschen.	1904	12			
41. <i>Lintorfer Korrespondenzblatt</i> . Zaupno. Služi zvezi zdravilišča pijancev v Lintorfu z njegovimi poprejšnjimi gojenci Pastor Kruse. Lintorf.	1904	4		500	
42. <i>Der Alkoholismus</i> . Časopis za znanstveno razmotrivanje alkoholnega vprašanju, s podporo nemškega društva zoper zlorabo opojnih pijač. Glasilo zdravilišč za pijance nemškega ozemlja. — Dr. Waldschnitt. Charlottenburg.	1904	6	M. 8		
43. <i>Die Alkoholfrage</i> . Trimesečnik za preiskovanje učinkov alkohola. Prof. dr. Böhmert in dr. Meinert. Draždani.	1904	4	M. 6		
44. <i>Nordfrisischer Guttempler</i> . Okrajni časopis 2. okraja nemške velike lože II. J. O. G. T. — Urejuje okrajni časnikarski odbor.	1904				500

Iz teh tablic se razvidi, da se tiskajo nemški protialkoholični listi v 160000 izvodih, med njimi 120000 izvodov za popolno abstinenco. Ako računamo nemški narod 64.000.000 duš, potem pride na 400 oseb eden abstinenten izvod. Ako štejemo Slovence samo na milijon duš, potem bi v podobnem razmerju moral izhajati pri nas eden abstinenten list v 2500 izvodih. Tu je polje, na katerem lahko dokažemo, če imamo v resnici kulturno silo v sebi, ki bi nam zamogla zagotoviti obstanek med našimi sosedi.

Poleg tega imajo Nemci tudi več abstinentnih časnikarskih korespondenc, ki se izdajajo redno za razne dnevnike. Nemško društvo zoper zlorabo opojnih pijač izdaja «Zeitungskorrespondenz». Dr. Meinert urejuje po naročilu «Avstrijskega društva zoper pijanstvo» in «Saške deželne zveze zoper zlorabo opojnih pijač» korespondenco: «Die Gefahren des Alkoholmißbrauches». Slednjič razpošilja Guttemplerorden vsake 14 dni: «Alkoholfrage».

Izmed teh 44 listov jih izdaja 11, to je eno četrtino, v 49000 izvodih, to je okrog 41% vseh izvodov, framazonski red dobrih templjarjev (J. O. G. T.). Toda ako vpoštevamo ne samo število, ampak tudi obširnost in znanstveno vrednost publikacij, potem moramo pripoznati, da pride veliko nad polovico perijodičnih protialkoholičnih tiskovin naravnost iz framazonskih rok, uradno in oficijelno. Ako prištejemo še liste, katere urejujejo in pišejo znani framazoni, kakor «Monatshefte zur Bekämpfung des Alkoholismus», «Der Alkoholismus», dva prva znanstvena nemška protialkoholična lista, potem pade v tem vprašanju bilanca za katoličane še veliko nižje.

Protestantski pastori urejujejo od 44 listov 8, to je 18% v 54000 izvodih, to je 3375 odstotkov protialkoholičnih perijodičnih publikacij. Framazonske tiskovine zagovarjajo izključno samo popolno abstinenco, a pastorske stoje po večini na stališču zmernosti. Katoliški listje so 4 (trije nemški in eden polski), to je 9%, v 27000 izvodih, to je 16.875%. Od teh katoliških publikacij odpade na Švico, kjer deluje načelnik katoliškega protialkoholičnega gibanja, dr. Egger, škof St. Gallenski, 22000, to je 13.75%. Trije odstotki pridejo na nemške in avstrijske katoličane.

Drugi listi so na zunaj v indiferentnih rokah, toda katoličani so pri njih zastopani zelo malo.

Iz življenja polabskih Slovanov.

Od nekdanj številnih in mogočnih slovanskih rodov, ki so se naselili po sedanjem severnem Nemškem, ob Labi in Odri do Vezere in še čez in do baltijskega in severnega morja, so se ohranili do dandanes samo še borni ostanki pod imenom Kašubi in lužički Srbi. Bili so številni in hrabri, toda imeli so v sebi premalo življenske sile in preveč narodnih napak, da bi se zamogli obraniti proti nemškemu navalu. Germanizacija

je pri njih napredovala počasi in dosledno. Pred sto leti so še na Hanoveranskem in v Luneburgu živeli Slovani, kjer sedaj o njih ni sledu več. Ali ne čaka morda podobna usoda tudi našega Gorotana?

Med vzroki, ki so pospešili propad polabskih Slovanov, se mora gotovo tudi in sicer ne v poslednji vrsti, imenovati alkoholizem. Kako so bili polabski Slovani vdani tej strasti, o tem nam med drugim svedoči rokopis, katerega so nedavno našli v neki knjižnici v Kodanju. Ker je ta listina važna in zanimiva za življenje polabskih Slovanov, jo hočem prevesti tukaj na slovenski jezik:

Njen Naslov je:

Vendske vraže, kakor jih je opazoval pri splošni cerkveni vizitaciji kneževine Dannenberg meseca avgusta leta 1671 MIH. RICHEY.

Pogl. 1.

Cel okraj, ali ves revir, v katerem žive Vendi, se imenuje v vendskem jeziku Dravey. Ta Dravey se deli zopet na dva dela, na zgornji Dravey in spodnji Dravey. Glavni kraj v zgornjem Dravey je vas Bülitz, v spodnjem Dravey pa trg Cleutz.

Pogl. 2.

O križevem in o kronskem drevesu.

1. V vsem Dravey spoštujejo in časte zelo dvoje dreves, toda prednost ima še križevo drevo. Ako se je to križevo drevo podrlo, ne sme se pred vnebohodom zopet postaviti, ker pravijo, da «Stete» tega ne dovoli. — Nekateri menijo, da je «Stete» moški, drugi pa, da je ženska. Pastor v Bülitzu meni, da imenujejo Vendi tako necega duha, ki stanuje na mestu («Stete») kjer stoji križevo drevo; raditega tudi ne sme nobeden Vend z bosimi nogami čez dotično mesto.

2. Nekdaj se je prigodilo v Rebenstorfu, da je vaški bik, ko se je s paše vračal, hotel počesati si nekoliko svoja srbeča pleča, ter je šel h križevemu drevesu. Kaj se zgodi? Ko je bik opravljal svoj opravek, podere se drevo, ter ubije bika. — To so smatrali praznovorni kmetje za znamenje velike nesreče. Da bi potolažili razjarjeno mesto ženejo še sedaj vsako leto istega dne, ko je drevo bika ubilo, vso živino, veliko in majhno okrog drevesa. — Kadar postavijo novo drevo, blagoslove živino. Ta blagoslov se vrši na sledeči način: 1. mora župan obleči nedeljsko obleko, ter si prepasati belo brisačo okrog telesa. 2. najprej se vsi napijejo do brezumnosti. 3. potem plešejo krog drevesa in župan v svoji beli brisači mora plesati spredaj. 4. vzame župan veliko luč v roke. 5. vzame vrč piva, gre s tem okrog živine, ki stoji na kupu, poškropi vso živino s pivom, ter jo poblagoslovi z vendskimi besedami.

3. V Bülitzu, kakor tudi v celem Dravey-u polivajo dne, ko postavijo križevo drevo, hiše, hleve, kuhinje, kleti, kašče, sobe, s pivom ali z žganjem. Pravijo: «Mesto» hoče tako, drugače ne bo pri živini sreče.

4. V župniji Predöhle ženejo živino okrog drevesa, rekoč, da potem dobro vspeva; gredo z veliko lučjo, kot povsod drugod, okrog drevesa in govore neke slovanske besede. Pravijo, da tam nek starček vsak dan pred drevesom poklekne in opravlja svojo pobožnost.

5. To drevo je približno 20 komolcev visoko; na vrhu stoji lesen križ, nad križem pa železen petelin. — Pravijo, da je to drevo postavil Karl Veliki; s tem je hotel pokazati na nestalnost Slovanov. In ti, ki imajo sedaj tako drevo v vasi, so postali kristjani. To drevo je imelo označati, ako so v vasi kristjanje ali Slovani. — Križ je pomenil one, ki pripadajo Kristusu, ter stanujejo pod njegovim križem. — Petelin je pa pomenil lahkomišelnih Slovanov, ki se nagibajo sedaj sem, sedaj tja, ter se obračajo po vetru kot petelin na križu. Nekateri med njimi, ki že niso več prav slovanski, pravijo, križ pomeni križanega Krista, petelin pa zatajevanje Petra.

6. Kadar pride Marijino vnebovzetje, izberejo v gozdu drugo križevo drevo. Omenjenega dne gredo v gručah v gozd; gospodarji pa gredo posebej v gozd, korakajo naravnost k drevesu in vsak gospodar mora lastno-ročno drevo vdariti, dokler ni posekano. Potem ga nalože na voz ter ga lepo pokrijejo se svojimi suknjami, da se nič ne vidi, ter ga peljejo z veseljem na mesto, kjer je stalo poprejšnje. Tu pride star tesar, ki je še trdo slovanski, obseče ga s čudnimi obredi na štiri ogle, in notri vsečejo prage, kakor stopnice. Ko so vse to dovršili, postavijo drevo z velikim veseljem, potem spleza župan gori, postavi petelina na križ, ter ga oblagoslovi s kozarcem piva. Pri tej priliki spijejo od 10 do 12 sodčkov piva, kakor je premoženje vasi. Ako bi to opustili, pravijo, ne bo pri živini sreče.

To imenujejo križevo drevo.

Nekaj družega je «kronsko drevo», katerega postavijo o kresu.

To je žensko drevo, ker ga namreč ženske posekajo, pripeljejo, obdelajo in postavijo. Tu ni nobene tako stare ženske, ako bi tudi po bergljah hodila, ki ne-bi šla tega dne v gozd, ali vsaj prilezla na mesto, kjer se postavi. Posekajo ga na predvečer sv. Janeza, ter mu obsekajo vse veje do vrha, da izgleda kakor krona. Ko pride sv. Janeza dan, vzamejo ženske voz, vprežejo se same vanj, ter peljejo v gozd. To bi se čudili, ako bi gledali, kako vlečejo večkrat do telesa v blatu in v močvirju a ne izstopijo iz pota ako bi bile tudi do ušes v blatu in v vodi ampak ostanejo vedno na kolovozni poti, ter vlečejo, mlajše in močnejše spredaj, ter pojejo vesele pesmi po slovansko. Ko pridejo do vasi, za-

kriče od veselja, vlečejo naravnost na mesto, kjer je stalo staro drevo, ga poderejo in kak osobenjak ali prihajač ga kupi ter plača zanj babam 2 goldinarja za žganje. Potem postavijo novo drevo, ovenčajo ga z venci in z cvetlicami in posvete z 12 sodčki piva ali pa še več.

Pogl. 3.

O pijančevanju pri Slovanih.

1. Dneve apostolov časte Slovani veliko bolj kot navadne nedelje. Zakaj? Pravijo: vsak praznik pride samo enkrat na leto, nedelja pa vsak sedmi dan, toraj je tudi pravično, da se dnevi aposteljnov bolj časte kot nedelje. Zato vsak praznik praznujejo. Praznovati se pravi žreti in piti.

2. Vsaka župnija ima svojega apostelja in to v takem redu, da ima vsaka župnija drugega. — Največji praznik med njimi je Marijino vnebovzetje. Ponekod, kot v župniji Predöhl ima celo vsaka vas svojega apostelja ali svetnika; ena praznuje spomin Marije, druga kakšnega apostelja ali svetnika, Marije Magdalene, Paula, Petra, Jerneja, Janeza, Mihaela itd. Na takih praznikih se sicer mnogo pridiguje — a glavna pobožnost obstoji v tem, da žro in pijejo. Sami pravijo, ako bi svojih svetnikov ne praznovali, to je ne žrli in pili, bi ne imeli sreče pri živini. — Tu se morajo napiti do grla in ti žejni in mokri kmetje mislijo, ako bi se na dan njihovega svetnika ne napili, bi drugega leta ne doživeli, ampak tu se gre za njih lastno življenje. Oni ne prizanesejo nobenemu svetniku, niti tako velikemu prazniku, kot Velika noč, Binkošti. O ne, kolikor večji praznik, toliko več sodčkov in to se začne prvega dne in gre tako naprej cel teden. — Pastor v Krumahsel mi je pravil, da v njegovi župniji spijejo ljudje vsako leto na žegnanje 200 sodčkov, kar je pa vendar preveč? Kmetje v Bülitzu so zapili cel gozd, ki se imenuje Grummode. — V Predöhl-u se zberejo na praznični dan po pridigi v krčmi k pitju, pri tem se krepko prepirajo in pretepajo. V tej župniji je 12 podružnic in vsaka ima svoje žegnanje.

Župnija Trebel je nekoliko boljša, tam nimajo tacega popivanja, ampak namesto tega izpijejo vsako leto skupaj 2 sodčka domačega piva. Pri tem se vedejo dostojno in spodobno. Najprej se zbere vsa vas v izbi — to je javen kraj in sredi vasi — in župan stopi pred mizo, potrka in govori tako-le: «Mi smo se sedaj zbrali po stari navadi, da bi pili naše pivo. Ako je kdo med vami — in naj bo kdorkoli — ki bi rad pričel kak pretep, potem naj plača dotični takoj dve marki v blagajno našega kneza, tej družbi pa sodček piva -- kakor so delali naši očetje.» Potem napije župan vsem kmetom. Potem začno piti in nobeden ne sme proč, dokler ne leži čep na mizi.

Sedaj hočemo pustiti te mokre kmete pri miru, da se prespe do 7. poglavja «o ženitovanjih».

(Dalje prihodnjič.)

Protialkoholični štrajk na Finskem.

Finsko je najbolj trezna dežela v Evropi. Društvo treznosti je na Finskem sicer še primeroma mlado in šteje samo 27000 udov, to je 2°/_o vsega prebivalstva, med tem ko je na Danskem 5°/_o prebivalcev v društvu popolne abstinence, na Švedskem 6, na Norveškem celo 10°/_o. V tem oziru zaostaja toraj Finsko za sosednjimi deželami. Toda tukaj ima društvo velik vpliv na vse sloje ostalega prebivalstva, tako da je mnogo ljudi, ki so privrženci abstinence, ne da bi bili vpisani v društvo. Na Finskem je protialkoholično gibanje prodrlo v najširše kroge, ter postalo v pravem pomenu besede ljudsko gibanje.

Temu gibanju se je morala prilagoditi tudi vlada in postavodajstvo. Živo sliko modernih razmer na Finskem, kar se tičejo alkoholičnega konzuma in izvanrednih vspehov, katere je doseglo protialkoholično gibanje, podaja nam dr. Matti Helenius v članku: «Die Alkoholgesetze in Finnland», ki je izšel v «Internationale Monatsschrift», 9. letnik 1899, st. 165-70.

Finska postava razločuje tri vrste opojnih pijač: 1. Brandy, kognak in druge žgane pijače, ki imajo več kot 22°/_o alkohola pri 15° C; vino in druge manj opojne pijače z alkoholom od 4—22°/_o; 3. varjene pijače, pivo, stout itd.

Na deželi obstoji sedaj, s čisto malimi izjemami, v resnici prepoved opojnih pijač. Trgovati in prodajati žganje, kognak in tudi vino je prepovedano. Čisto malo hotelov za turiste, parnike in železnične postaje, ki so z dovoljenjem občin od okrajnega glavarstva dobili pravico prodajati tujcem take pijače — tvorijo izjemo. Kje se sme prodajati pivo ali ne — o tem odločijo občine in le te so tudi pivo skoraj povsod kratkoma prepovedale. Samo nekaj, a čisto malo, pivovaren na deželi ima pravico prodajati pivo naravnost iz pivovarne — a ne manj kot 20 steklenic skupaj.

Drugače kot na deželi je po mestih.

Tukaj imajo pravico, prodajati brandy in kognak skoraj izključno le občekoristna društva po gotenburškem sistemu in vdeleženci ne smejo imeti nad 6°/_o dobička. V nekaterih mestih, kjer smejo še zasebne osebe opojne pijače prodajati, morajo imeti take pijače v posebnih prostorih, ter ne smejo tam z njimi vred prodati nobene druge stvari. Na sejmih in pri podobnih priložnostih, ko pride mnogo naroda skupaj, je vsaka prodaja opojnih pijač sploh prepovedana. Slednjič ima magistrat pravico odločiti, če se sploh sme v mestu prodati kakšna opojna pijača ali ne. Magistrat določuje o tem vsako drugo leto in dotični svetovalci, ki so bodisi kakorkoli vdeleženi pri pridelovanju ali prodaji opojnih pijač, se teh sej ne smejo vdeležiti. Toda do sedaj še ni veliko slučajev, da bi

magistrat popolnoma prepovedal opojne pijače. Protialkoholično gibanje ima tu seveda za glavno nalogo, da spravi v magistrat svoje kandidate.

Podobna določila kot za žganje, veljajo za vino. Tudi vino smejo prodajati skoraj izključno samo občekoristna društva. Vendar smejo restavracije, ki imajo pravico prodajati žganje, obenem tudi prodajati vino.

Slabše stoji s kupčijo s pivom, ki še zelo cvete. Magistrat se sme sicer o tem izreči, ali ima on kdor prosi, zato tudi potrebne moralične kvalifikacije, toda licenco odreči sme samo vlada. Toda magistrat lahko prepove točiti pivo, izvzemši one restavracije, ki imajo že pravico točiti vino in žganje.

Tako stoji s to stvarjo sedaj na Finskem. Toda finski narod s tem še ni zadovoljen, ter je pokazal svojo nezadovoljnost s štrajkom, kakoršnemu na svetu ni primere.

Leta 1896 so označili organizovani delavci Finskega na drugem kongresu v Tammerfors-u svoje stališče v alkoholičnem vprašanju z sledečo resolucijo: «kongres izreče, da je brezpogojna abstinenca edino pravo sredstvo za sodelovanje pri delavskem vprašanju za posameznega kakor tudi za delavska društva.»

Poročevalec, ki je obravnaval to vprašanje je rekel med drugim:

«Finski delavci naj napravijo velikanski štrajk proti vživanju opojnih pijač Seveda se morajo vdeležiti vsi in vsak vdeleženec mora biti popolen abstinent, sicer bo podpiral, naj bo tudi zmeren kolikor hoče, samo pijančevanje in kupčijo z alkoholom.»

Ideja tacega štrajka se je na videz za nekaj časa pozabila, tako da je težko reči, je-li bil «štrajk zoper vživanje alkohola», ki je vzbudil na Finskem leta 1898, posledica te misli, ki je dotlej tlila v nekaterih glavah, ali pa je prišel iz lastnega prepričanja.

Naj že bo to kakor hoče, 6. sušca 1898 se je vršilo v mestu Kotha zborovanje, katerega sta sklicala dva delavca, da bi javno proglasila štrajk proti alkoholu. Za začetek se je sklenilo, vzdržati se za dobo enega leta, do 1. velikega travna 1899 vseh opojnih pijač, žganja, konjaka, punša, vina, piva itd.

Toda tudi to podjetje bi imelo komaj kaj več kot krajevni pomen, ako bi se ne postavil prvoborilec idealnih teženj na Finskem, dr. Konrad Relander, na čelo gibanja On je sklical shod v Uleaborg in razglasil oklic na vsa delavska in druga slična društva, v katerem poziva, da naj pristopijo k štrajku. Vdeleženci so se morali na častno besedo zareči, da se bodo za dobo enega leta vzdržali opojnih pijač. Celo pomlad so se napravljali shodi in predavanja v raznih krajih. Posledica je bila, da je pristopilo okrog 70000 moških in ženskih iz vseh slojev prebivalstva, toda večinoma iz delavskega stanu, k «štrajkovni zvezi zoper opojne pijače».

Imen udov že obstoječih abstinentnih društev navadno niso vpisali v listine štrajkujočih, Toda samoobsebi se razume, da so se vdeležili tudi udje abstinenčnih društev kakor sploh privrženci zmernosti živahno pri tem gibanju. Seveda tudi ni primanjkovalo takih, ki so štrajk prekršili, ter niso držali besede, kajti mnogo med njimi jih je bilo alkoholikov, ki so toraj že izgubili zmožnost, vstavljati se skušnjavam, katere so jih po večjih mestih srečavale pri vsakem koraku. Toda že samo to dobromisleče prizadevanje zasluži priznanje in kot izraz javnega mnenja, bila je njihova vdeležba velikega pomena.

Program, ki je bil sprejet na občnem zboru «štrajkujočih» v T a m m e r f o r s u 14. in 15. listopada 1898 obsega sledeče točke:

1. Za vsak kraj se mora postaviti vsaj eden abstinenčni govornik in agitator. Ti morajo delovati povsod na deželi in po mestih, ustanavljati abstinenčna in štrajkovna društva, razširjati tiskovine o abstinenci.

2. Odbor devetih udov mora izdelati načrt za delovanje in pripravljati bodočo vreditev in razširjanje gibanja.

3. Pripravljanje in prodajanje opojnih pijač se mora smatrati za sramotno in nečastno obrt, katere ne sme izvrševati nobeden dostojen človek.

4. Pijanost, zlasti v času dela, toda tudi drugače, se mora smatrati za zločin, ki stori njega, kateremu je bil dokazan, nezmožnega, zavzemati kakšno službo, bodisi državno, ali občinsko ali zasebno.

5. Vdeleženci pri štrajkovem gibanju morajo, ako ne pridejo drugi izvanredni oziri v poštev, glasovati vedno za take kandidate pri volitvi za deželni zbor ali občinski zastop, ki hočejo glasovati za postave za prepoved alkohola in na podlagi že obstoječih postav po možnosti delovati za napredek abstinence.

6. V šolah se mora na znanstveni podlagi podučevati o učinkih alkohola.

7. Glavni namen «štrajkovne lige» je delovati na to, da se popolnoma prepove pridelovanje, prodaja in uvažanje opojnih pijač. Med prihodnjim deželnozborskim zasedanjem se mora vložiti peticija s podpisi iz vseh krajev dežele, v kateri se bodo zahtevale od vlade take odredbe, ki so potrebne za uvedbo prepovedi opojnih pijač.

Akoravno javno mnenje še ni dovolj obdelano, da bi uveli prepoved alkohola, vendar zahteva shod odločno, da se pregleda vse že obstoječe postavodajstvo o alkoholu in da se podeli vsem odraslim moškimi in ženskam pravica, s splošnim glasovanjem odločiti o vseh vprašanjih, ki se tičejo pridelovanja, prodaje in uvažanja opojnih pijač v vsak kraj.

8. Shod smatra za dolžnost vlade, da zahteva popolno abstinenco od vseh, katerim je izročena skrb za življenje in premoženje sodržavljanov,

zlasti mora prepovedati prodajo opojnih pijač na državnih železnicah in na parnikih.

Pomen teh sklepov je očividni, ako se pomisli, da jih podpira najrazumejši in najboljši del prebivalstva, ljudje, ki so odločeni ne mirovati, dokler niso te sklepe izvršili. Oni ne izhajajo od skrajnih elementov finskega socialnega gibanja. Na shodu, kjer so se sprejeli, se je razprava redno pričela in končala z molitvijo in vodja gibanja, dr. Relander sam je pričnan kristjan. Tu se je šlo samo za praktično vprašanje, pri katerem lahko vsi, kojim je splošni blagor ljubši kakor vžitek ali dobiček posameznikov, združeni sodelujejo — vprašanje, katerega povoljna rešitev je za ves narod, zlasti pa za delavski stan, največjega pomena»

Očetje pijanci.

V ljudsko šolo v O. je vstopilo med letom 1899 in 1902 vsega skupaj 71 otrok, ki niso bili zmožni slediti šolskemu pouku. Med temi 71 jih je bilo 25, katerih očetje so bili javno znani pijanci, to je vsak tretji otrok se mora za svojo duševno malovrednost zahvaliti svojemu očetu. Ako se še vpoštevata, da je zdravnik te številke sestavil na podlagi izjav mater in da se te sramujejo javno priznati bolezen svojih mož, se mora misliti, da je bilo veliko več očetov pijancev.

Tako se ne bomo všteli, ako trdimo, da je med polovico duševno nerazvitih otrok radi pijanosti očetov oropanih naravnega duševnega razvitja in vsled tega nesposobna za boj za obstanek.

Boljša postrežba je nemogoča.

Nek krčmar v Swünemündestraße v Berlinu je napravil na svojo krčmo lepak z napisom: «Kdor se v moji krčmi napije, njega spremi na željo moj hlapec na primeren način domov! — Galantni krčmar.»

Nazadovanje Nemcev in alkohol.

«Berliner Reichsbote» je prinesel 13. listopada 1904 poročilo o Nemcih v Avstriji, kjer piše tudi o dogodkih v Innsbuku povodom otvoritve laške fakultete. Članek sklene z odstavkom: «Ozrimo se še enkrat na Tirolsko. Nazadovanje Nemcev je tu sicer žalostno, a neovrgljivo dejstvo, ki se ne da odpraviti s pouličnimi pretepi in z navduševanjem pri komersih. Ravno

nerazmerno prevelika vporaba alkohola v nemških okrajih v nasprotju z laškimi je morda vzrok, da pešajo Nemci, ter gospodarsko in moralično napredujejo Lah. Ako bodo Nemci nastopali ravno tako zložno proti Lahom na političnem polju in ravno tako trezno in pridno na gospodarskem, bo izginila žalostna prikazen, da preide eno gospodarstvo za drugim v laške roke, ter je nemštvu zagroženo vže v svojih starodavnih mestih».

Abstinenčno gibanje na Ogrskem.

Abstinenčno gibanje se je na Ogrskem pričelo s predavanjem g. Forela po dunajskem kongresu l. 1901. v Budapešti. To je bilo prvo abstinenčno predavanje na Ogrskem. Zelo ugodno je vplivalo poročilo, katero je dal zastopnik ogrske države pri kongresu v Bremen, g. Nara, svoji vladi popolnoma v smislu abstinence. Vstanovila se je deželna skupina zveze nasprotnikov alkohola (Alkoholgegnerbund, A G B) v Budapešti in nekaj lož dobrih templjarjev, katerih število se je množilo po predavanju nekega govornika iz Hamburga. Sedaj so take lože na Ogrskem: dve v Budapešti, potem v Neupesti, Požunu, Oedenburgu, Kecshemetu, Debrecinu, Aradu. Tudi Sedmograško je obiskal dotični govornik. Tukaj je zastopal neki dr. Siegmund v Medijašu neodvisno od Budapešte abstinenčno gibanje. V jeseni 1902 je izšel poziv k ustanovitvi abstinenčnega društva. O binkoštih 1903. se je vstanovilo s 50—60 udi. V prihodnjem šolskem letu so se se našli v Klausenburgu štirje vseučilišni dijaki, ki so se prejšnjega leta pri predavanjih prof. Aschaffenburga v Hallu zavzeli za to misel, ter so sedaj, ko so se vrnil v domovino, vstopili v protialkoholično društvo, vstanovljeno od g. Siegmunda. Dva starejša abstinenta sta se pridružila, dobili so še nekaj novih, tudi od drugih krajev se jih nekaj oglasilo in ko je meseca marca društvo bilo potrjeno od vlade, je vže prekoračilo število 100 udov. Potem je izdal odbor našega društva nov oklic, v Medijašu in Kronstadtu so se vstanovile podružnice s 40 in s 30 udi. 19. rožnika se je vršil v Medijašu drugi občni zbor.

Sedaj šteje naše društvo 140 udov, med njimi direktorja učiteljskega seminarja evang. deželne cerkve v Hermanstadtu, dr. Capesins-a, pedagoga evropske slave, urednika glavnega političnega lista Sedmograških Nemcev, dr. E. Neugeboren, 8 učiteljev in 5 seminaristov, 7 dijakov. To je vdeležba ogrskih Nemcev pri abstinenčnem gibanju.

Sedaj se povrnem k Budapeštancem. Tu obstoji vže 1½ leta akademična loža, ki pripravlja mednarodni kongres abstinentnih dijakov. Od tega kongresa zamoremo za naše gibanje na Ogrskem, kjer so za tuje vplive zelo občutljivi, veliko pričakovati. Tudi vlada podpira abstinenčno gibanje.

Zmernostnih društev ni pri nas vže 50 let nobenih več — nobene vrste. V tem oziru so naši «divjaki» boljši ljudje, kakor vaši gospodje v Berlinu in v Monakovem. Vodniki gibanja so v Budapešti dr. Schvartzer, de Babarez in dr. Stein, predstojniki prvega zavoda za bolne na živcih. Prosinca 1905 se je vstanovil časopis pod naslovom «Az alkoholizmus».

K sklepu vam pa zakličem: Na številno svidenje kimovca 1905. v Budapešti! Morda pride potem tudi kdo k nam na Sedmograško, ter pove — propheta nihil in patria — da nismo mi našli abstinence.

Germania.

Stud. theol. et phil. M. Schuster-Szatymaz.

Alkohol in bogokletstvo.

«Wer nicht liebt Wein
ich sauf' nicht, ich kneip nicht, doch trink' ich gern
einen guten, ehrlichen Tropfen.
Gebrannt, gekeltert aus Rebensaft,
gebrannt aus Malz und Hopfen,
mag wer da will der Abstinenz pharisäisch sich befeißeln,
ich kenne einen, der trank gerne Wein,
hat Jesus Christus geheißeln».

Te bogokletne verze je dal tiskati dunajski «vinski veletrgovec» Stanislav Waldovsky na cenike svoje firme, s katerimi je delal reklamo za svoje blago. Radi ponarejanja vina in radi bogokletstva je bil obsojen na 3 mesece zapora in 1000 kron kazni. Državni pravdnik je posebno povdarjal, da je skrajna nesramnost in zaničevanje vere, božje ime žaliti v take namene.

Nekoliko manj podlo, a vse eno bogokletno, kakor ta dunajski poljski žid je delal reklamo za alkohol nek renski trgovec:

Der Wein aus edlem Saft der Trauben
erzeugt Begeist'ung wahrhaft gut
zu stärken unsern heiligen Glauben
in dem das Heil der Menschen ruht.

Als unsern Heiland weilt' auf Erden,
so meldet uns die heil'ge Schrift,
wie Gott hielt hoch den Wein in Ehren,
im Evangelium ists' verbrieft.

Wenn alle Menschen es bedächten,
welch hoher Rang dem Wein gebührt,
für wahr, den Wein sie trinken möchten,
der unsern Geist zum Himmel führt.

Ali je tudi tukaj država posegla vmes, kakor bi bila potreba, — mi ni znano.

Toda koliko takozvanih «zdravic» se poje pri nas, v katerih se imenujejo božje ali verske stvari v zvezi z alkoholom?

Ako si predstavljamo kraj, kjer se take pesni pojejo, družbo v kateri se pojejo in druge okoliščine — predstavite si gostilno, polno dima in smradu, vse ozračje prepojeno z alkoholom, klasično polje, na katerem je

dozorelo vže toliko nesreče in revščine, se storilo vže toliko surovosti in greha in v tem ozračju družbo razgretih, od alkohola omamljenih možkih in ženskih bahantov, prizor, da se mora vsakdo, kdor ima količkaj estetične živce, stresti, ako se nanj spomni, — potem pač ne more biti dvoma, da je vsaka takozvana zdravica, v kateri se imenuje sveta beseda, bogokletje — in zato se nikdo ne zmeni!

Profesor dr. Weichselbaum o zmernosti in o abstinenci.

Mi ne moremo nikdar s popolno gotovostjo določiti, koliko alkohola lahko vsakdo in pri vsaki okoliščini zavžije, ne da bi mu škodilo. Zato bi morali seči po tako malih merah, ki dejansko niti v poštev ne pridejo.

Radi tega nam je popolnoma nemogoče posameznim osebam predpisati ono mero v vživanju opojnih pijač, pri kateri bi gotovo ne trpele nobenu škode na svojem zdravju.

Toda ako bi nam to tudi bilo mogoče, vendar kaže izkušnja, da je le malo ljudi zmožnih držati se vedno in povsod in pri vseh okoliščinah te določene mere. Vsi, ki vživajo opojne pijače, so vkljub namenu in sklepu, da hočejo ostati zmerni, vendarle kolikokrat pijejo, izpostavljeni nevarnosti, prekoračiti mero, med tem ko abstinente nimajo te skušnjave.

Radi tega ima abstinenca prednost pred zmernostjo. Obenem je ona najvspešnejše orožje v boju proti alkoholizmu.

Zdravniška statistika o pijanstvu in o njegovih posledicah.

Associazione medica triestina je priobčila statistični izkaz o boleznih v bolniškem letu 1902/03. On ima tudi o alkoholizmu in o njegovih posledicah nekaj zanimivih podatkov. Tako poroča nek zdravnik dr. Menz:

«Med osebami, ki so bile preteklega leta vsprejete v 8. (psihijatrični) oddelek bolnišnice, je bilo 16% vseh bolnikov, 25% moških bolnikov, bolnih neposredno radi nezmernega vživanja alkohola. Prišle so vse mogoče bolezni, akutno, kronično zastrupljenje z alkoholom, delirium tremens i. t. d. Pri tem številjenju se še nisem oziral na bolezni, ki kakor kaže izkušnja, istotako izvirajo od alkohola, pri katerih se pa zveza med vzrokom in učinkom ne opazi tako neposredno. Ako bi prišteli še te slučaje, pomnožili bi se zgoraj navedeni odstotki za polovico.

Dr. Marina, ki je preskrbel statistiko enega leta iz poliambulance, je dokazal, da tvorijo pijanci 22⁰/₀ neuralgičnih bolnikov, 33⁰/₀ neurastenikov, 25⁰/₀ reumatičnih.

Dr. Alfred Brunner dokazuje zvezo med alkoholom in med jetiko, ter se poslužuje pri tem materijala, katerega si je nabral v oddelku za jetične.

Imel je 506 bolnikov. Med njimi je bilo 371 pijancev, 133 jih je sicer pilo, a ne nezmerno, 2 sta bila abstinenta. Največ pijancev je bilo postrežčkov in delavcev. Ti si skušajo olajšati svoje težko delo s pitjem, ter postanejo pijanci. Izmed 27 bolnikov, ki so umrli na jetiki, je bilo 20 pijancev, 6 jih je pilo a še ne prehudo.

Te številke govore strašno resnico in dokažejo, da pospešuje zloraba alkohola tudi druge bolezni.

Alkohol in smrt.

Leta 1902 je umrlo v Švici v mestih z nad 10.000 prebivalci 4.236 ljudij moškega in 4.384 ženskega spola v starosti nad 20 let.

Med njimi jih je umrlo 522 neposredno na alkoholizmu in sicer 481 moških in 81 ženskih, torej 10'4⁰/₀ vseh mrličev moškega in 1'8⁰/₀ ženskega spola. Od 20.—39. leta povzroči alkohol 9'9⁰/₀ mrličev. Med 40. in 59. letom naraste na 15'1⁰/₀, torej več kot sedmi del vseh mrličev.

Vrednost abstinence.

Miljonar Andrei Carnegie pravi: Naši delavci niso obvezani, da bi morali biti abstinentje. Kdor pa postane, ter mi to dokaže, dobi v nagrado deset odstotkov letnega plačila. Jaz sem namreč mnenja, da so abstinentje za deset odstotkov več vredni kot neabstinentje, zlasti ako služijo kot vozniki, mornarji ali pa pri strojih. Jaz jim dajem prednost pri vsakem delu.

Šolska mladina in alkohol.

V časopisu: «Gesunde Jugend» dokazuje nek berlinski realčni profesor, da vživa 64⁰/₀ njegovih učencev zvečer pivo, 43⁰/₀ tudi opoludne. Od tod prihaja, izvaja on, da so le-ti učenci zaspani v popoldanskih urah, in vzroka vedno bolj se množeče živčne bolezni ni iskati samo v novih

učnih razmerah, ampak še bolj v nepravilnem in naravi neprimernem življenju, zlasti pa v prezgodnjem uživanju alkohola. Uživanje alkohola v zgodnji mladosti, — tudi v obliki vina ali piva — povzroči razburjenje in zaspanost, nagnjenje k jezi in trmoglavosti, in pospešuje prezgodnjo in presilno vzbujenje spolnosti; tudi kava in čaj delujeta prevznemirljivo na otroške živce. Dasiravno so to splošno znane resnice, vendar se starišem ne morejo dosti povdarjati. Koliko se o tem stariši pregreše in kolikokrat polože uže v zgodnjih letih svojim otrokom kal poznejših bolezni.

Čigava je mladina?

Človek je abstinent iz narave, še-le razmere, ki vladajo sedaj v družbi, ga prisilijo, da postane pivcev ali pijanec. Kolikokrat posežejo brezumni in brezvestni stariši k sili in k zvijači, ako splošen zgled in zapeljevanje ne zadostuje, da bi iz mladega abstinenta po božji volji napravili alkoholika!

Mladina je torej naša, — je protialkoholična od Boga in od narave — in mora ostati naša.

Abstinentom očitajo alkoholiki, da smo bojeviti — fanatični, dasiravno nikdar ne napademo, da — navadno nikdar ne pričnemo mi govoriti o alkoholičnem vprašanju, ampak samo reagiramo, kadar smo izzivani in navadno tudi na vse napade, ki padejo po nas v najraznovrstnejših oblikah, niti odgovoriti ne moremo, naj bi tudi imeli desetkrat več sil in zmožnostij.

Mi nismo bojeviti, ker mi nikdar ne napademo pivcev in pijancev, toda mi smo bojeviti, ker mi hočemo izvojevati človeštvu prostost od tiranije pijancev, zlasti pa pivcev. Kdor hoče služiti alkoholu naj služi, mi mu tega ne zavidamo — toda nikdo nima pravice usiljevati to službo drugim.

Mladina je abstinentna in protialkoholična predno jo družba, vzgled in zapeljevanje napravi alkoholično. Kakor žival se tudi človek od narave boji alkohola, ki se mu gnjusi. Še le kraljica moda ga prisili, da se mu podvrže.

Mladina je toraj vže po naravni postavi naša — abstinentna — in mi bomo gledali nato, da tudi tako ostane.

Mi bomo vpeljali posebne abstinenčne krožke za mladino, mi jo bomo podučevali v protialkoholičnem gibanju, mi jo bomo branili alkoholične nevarnosti in skrbeli, da se ne zastrupi, ker kdor je že alkoholično zastrupljen, tacega je ozdraviti težko.

Kdor je vže alkoholičen, naj bode. Mi nismo ofenzivni in ga ne bomo napadali, ako nas ne izziva. Toda ako bo z vzgledom ali na kakoršen-

koli drugačen način propagiral alkoholizem med še neokuženo mladino, potem mu bomo stavili najodločnejši odpor in ako bodo nastale neprijetne posledice, naj jih pripiše sebi.

Mladina je toraj naša in mora ostati naša in kdor jo napada, njemu boj.

V odgovor nekому in morda še komu.

Na Vaše precej dolgo in konfuzno izvajanje odgovarjam nekoliko bolj na kratko, toda upam da zadosti obširno in jasno:

Vi ste se v bogoslovji učili katoliške moralke. Toraj Vam je znano načelo: «Conscientia dubia, conscientia nulla» in: In dubio non licet agere.

Ako se na primer nekatoličanu vzbudi dvom nad resnico njegove vere, učili ste se, ne sme on naprej živeti v svojem dvomu, ampak mora iskati resnice. Isto to velja tudi pri drugih moralčnih vprašanjih.

To velja tudi za alkoholično vprašanje. Mi trdimo, da je alkohol strup in ker ima vživanje tega strupa tako grozne gospodarske, zdravstvene, npravstvene in estetične posledice, se mora njegova raba omejiti samo na apoteke.

Ta naša trditev je po moji sodbi vže na prvi pogled vsaj toliko verojetna, da more vsakemu človeku, ki jo sliši in nekoliko resno premisli, vzbuditi dvom, je-li ona opravičena ali ne? In z dvomljivo vestjo ne sme človek, po moralki, katere ste se učili v bogoslovju, ničesar delati, ampak se mora najpred potruditi, da poišče resnico in premaga dvom.

Ker je torej nemogoče, da bi se Vam vže ne vzbudil ta dvom o alkoholičnem vprašanju, ste po vaši vesti dolžni iskati resnice. Vi morate preiskovati naše vprašanje in študirati tozadevno slovstvo, — seveda morate seči večinoma po nekatoliških pisateljih, ker katoličani še žalibog nismo tako daleč — morate preiskovati, dokler ne pridete do resnice ali pa vreči Vašo moralko pod peč. Ako boste postopali konsekvntno. Vam prisežem, da boste v kratkem času postali abstinent.

Toraj na svidenje pri abstinenci!

Knjižnica za abstinate.

Naše vprašanje je v prvi vrsti znanstveno vprašanje. Mi moramo znati znanstveno dokazovati in opravičevati naše stališče.

Naše teze se glase: «Alkohol je strup. — Vživanje tega strupa ima za človeštvo grozne zdravstvene, gospodarske, moralčne in estetične po-

sledice. Vživanje tega strupa ni nikdar in pri nobenem človeku potrebno ali koristno. Res, da vživanje tega strupa pri temu ali onemu človeku, ako ga vživa v mali meri, nima tako občutljivih posledic, toda splošno je pri človeštvu nemogoče uvesti ono malo mero, ki bi izključila grozne posledice alkoholizma. Toraj je za človeštvo neobhodno potrebna popolna abstinenca.»

Te teze moramo znati zagovarjati. Zato moramo alkoholično vprašanje študirati, a študirati ne iz brošuric in letnikov, po vinarju ali po pet vinarjev ampak in znanstvenih knjig in razprav.

Da se zamorejo čitatelji našega lista orijentirati v tozadevni literaturi, bom priobčal pod rubriko: Knjižica za abstinate poročila o knjigah in časopisih, važnih za naše vprašanje.

Helenius Matti, Dr. polit.: Die Alkoholfrage. Eine soziologisch-statistische Untersuchung. Jena 1903. VI, 338, velika osmerka.

Pod tem naslovom navedena knjiga je plod naporega in mnogoletnega dela, v nji je pisatelj vporabil vso literaturo, kar se tiče alkohola. Tu je jasno in pregledno zbrano ogromno materijala na primeroma majhnem prostoru. Vsak stavek, vsak izraz je neovrgljivo dokazan, ena trditev izvira iz druge z jekleno doslednostjo. Za študiranje alkoholičnega vprašanja iz zdravniškega in gospodarskega stališča se mora najbolj priporočiti ta knjiga.

Hoppe Hugo Dr. med. Die Tatsachen über den Alkohol. Berlin, 3. natis 1904. XII. 375. —

Hoppe podaja sicer manj materijala kot Helenius, a je bolj poljuden in jasen. Za navadne razmere je morda še bolj raben kot Helenius.

Prof. dr. Delbrück je tudi izdal zelo rabno znanstveno brošuro o alkoholnem vprašanju. Helenius, Hoppe in Delbrück so doslej najboljša, vsakemu lahko pristopna in razumljiva znanstvena dela v alkoholnem vprašanju. Vsaj eno izmed njih mora prečitati vsak abstinent. Delbrück se priporoča radi nizke cene (2 marki), tako da si ga lahko vsakdo omisli.

Za protialkoholne knjižice bi se priporočilo tudi veliko delo: «Bergman und Kraut, die Geschichte des Alkoholismus», in pa poročila protialkoholnih shodov na Dunaju in v Bremenu. Nikakor se pa ne more priporočati posameznim abstinentom, da bi si naročali mnogo malih brošuric in agitatoričnih spisov, ako ne z namenom, deliti jih drugim. Pa tudi tu bi bolj kazalo, posojati večja, znanstvena dela. Z enim znanstvenim delom se več doseže kot z mnogimi brošuricami.

Jagnje Božje, ki odjemlje grehe alkoholizma.

Odpustite mi profanacijo v primeri, toda ona osvetljuje stvar tako drastično, da upam, da mi jo bo tudi Gospod Bog rad odpustil.

Zavest, da je potreba pričeti boj proti alkoholizmu, prodira med našo inteligenco vedno bolj. Alkoholizem je postal za naš narod vnebovpijoči, naglavni, greh, in treba je proti njemu nekaj storiti in najti kakšno pomoč. Toda abstinenca, to je preostro, gre preveč za kožo — torej najdimo kaj drugega. In ta panacee zoper naš vnebovpijoči, naglavni, narodni greh se je našel, našel na tako hiter in lahek način popolnoma siguren pomoček.

To jagnje božje, ki naj odvzame grehe našega alkoholizma, je naša visoka c. kr. vlada!

Torej ta tolikokrat psovana in zaničevana vlada, ki kot se včasih sliši, menda ni zmožna nobene dobre misli, nobene dobre volje, nobenega dobrega dejanja, — kakor grešnik brez milosti božje — naj postane nenkrat zmožna odvzeti naš naglavni greh, preroditi naš narod, streti tako rekoč našo grešno natoro!

Ali zamore vlada vspešno vesti boj proti alkoholizmu?

Ne? —

V ustavni državi je vlada nekak odmev javnega mnenja, kvintesenca in produkt faktorjev, ki delajo javno mnenje. Dokler bo v ustavni državi alkoholična večina občinstva, ali vsaj večina onega občinstva, ki je mero-dajno, bo alkoholična tudi vlada in postava. Saj sede med zastopniki ljudstva tudi možje, ki so si vže stekli zasluge za alkoholizacijo naroda. Pri volitvah ljudskih zastopnikov se še ni šlo nikdar za načela abstinentov, ampak za verska, narodna, socialna načela i. t. d. Tudi je skoraj izključeno, da bi pri sedanjih razmerah kakšna stranka vzprejela boj proti alkoholu v svoj program. K večjemu bo proti alkoholizmu toliko storila, kolikor ne občutijo preživo njeni volivci. Ako bi pri teh razmerah tudi vsi izvrševalni organi vlade bili najbolj fanatični abstinentje — mogli bi storiti primeroma le malo.

Dunaj ima sedaj skoraj popolnoma krščansko-socialno zastopstvo. In vendar ono ne more odpraviti prostitucije. K večjemu jo zamore nekoliko omejiti in regulirati. In ako bi imel Dunaj popolnoma abstinenčno zastopstvo, — vendar bi ne moglo odpraviti alkoholizma, k večjemu bi ga zamoglo nekoliko omejiti in regulirati.

Ali bi pa to izdatno pomagalo?

Ne!

Ako vlada pobira od prostitutk davek, ako policist zapre vsako, ki se nekoliko preglasno krega po noči na ulici, ako je zdravstvena policija izvrstna, vse to izda samo toliko, da se bolezniki nekoliko omeje in gniloba prikrije — drugače so pa, dokler vlada med občinstvom mnenje, da je to potrebno in prijetno — vse take šikane brezvspešne.

In dokler bo med merodajnim občinstvom vladalo prepričanje, da je alkoholizem potreben in prijeten, izdala ne bodo vsa vladna sredstva nič ali zelo malo. Naložite na opojne pijače večji davek in ljudje bodo samo nekoliko več zapravili. Davek na opojne pijače ni imel doslej še v nobeni državi v tem oziru kaj povoljnega vspeha. Zapirajte pijance, in ljudje bodo pili manj javno. Šikanirajte jih kolikor hočete, prenesli bodo vse, pili pa vedno toliko ali pa še bolj.

Občinstvo mora najprej priti do prepričanja, da je alkohol nepotreben in škodljiv, in imeli bomo potem abstinenčno vlado, postavo in narod. Dokler pa tega prepričanja ni, ne bodo pomagala nobena druga nasilna sredstva.

Gotovo lahko vlada veliko pomaga, da se zatro največji izgredi alkoholizma, lahko zapre in z drugimi kaznimi kaznuje pijance, in omeji razne državljanske pravice, lahko podraži opojne pijače, otežkoči njihovo prodajo i. t. d. Pristaši protialkoholičnega gibanja morajo pritiskati na-njo, ter je opozarjati, da se bo posluževala takih sredstev vedno bolj in v vedno ostreji meri. Toda njihovo glavno delo mora biti, razširjati in delati med občinstvom prepričanje, da je alkohol nepotreben in škodljiv. Dokler tega ne bo, bo tudi vse drugo zaman.

Vlada nam sicer lahko veliko pomore, toda, da bi bil ravno žandarm ono «jagnje božje, ki odjemlje grehe» alkoholizma, tega nikar ne pričakujmo.

Vejo kaj, gosput cajtensk derektar?

Jest sem pa biv jenkret v jeni družb, kjer je tud an gasput — majnde je biv pa gvišn iz Lblane, taku učen je biv, — gavuru zuper tu, deb se na pil več taku požrejšn. Posjebn tistga ta žljehnga šnapsa naj bse več na pil, ampak samu bol ta fajnga pa ta drazga, k ga gospuoda pije, tejga najb špuogal, zatu' kje bol kraftn pa nucn. Pa na perdušal pa na stjepl najb se ne, keder se ga nacuckajo, ampak taku bol po pamet najb se ga navlejkj.

Pa je rjeku deb posjebn puorgarmuojstri naj pomagat, deb ldje naruodn na bli, keder so anmal natrkan, pa guor gljedal, dab se zmjeram po pamet pil. Jen je tud rjeku deb na pergliho puorgarmuojstri tistm, ki tist prav ta žljeht šnaps žruo, k nej več nucn, pa krafn, lahk odrjekl davoleje ožjent se, pa še več drugeh takeh pravic najb ani mejl zuper šnapsarje, pouvkli bse pa abjenga žljehtnga šnapsa več na pil, pa abjene naruodnast na zgudl.

Vejo kaj gosput cajtenskderektar? — Jest jem buom pa, če se jem na fržmaga, ano pergliho povejdav ad teh našeh puorgarmuojstrov, pa naj jo glih taku v cajtenge nadrukajo, če buo prav anmal fovš guor napsana.

«Jenkrat je biv en puorgarmuojstr» — pa takeh puorgarmuojstrov se med ldmi naše šprahie več dabi —, kje jemu aštarijo, pa so ga še glih zatu za puorgarmuojstra zbral, kje biv ta narbol abrajtan pa jehn muož v far. Pa je paršu kdu po gmajnskih apravkih k jem, pa če je jemu kaj bol majhn opravek ga naj duobr apravu, če nej prejđ saj an litr zapiv, če je biv pa bol vjelk apravek, je blu pa trejba prejđ tud cejlo nuč pit. Puokli so pa tisto postavo napravl, kje jo tist ta lblansk gasput žjelu, jen je pršu an puoba k tistm puorgarmuojstri, deb mo tist cajnes podpisav, de nej pjen taku hdu, deb se ženit na smev. Puorgarmuojstr mo je pa rjeku. Tis pa rejs an grd pjanc, pa še tist ta žljehtn šnaps piješ. Zatu pa muoreš pa sej an finfer per mjen zapit, dergač tpa na podpišem tistga cajnesa, se lahk obrišeš ž jim.»

Zatu pa jest taku mislem, de predn b' take postave dejlal, deb puorgarmuojstr žihr pijance sekjeral, najle najprejđ tako postavo napravjo, deb abjen pjanc puorgarmuojstr bit na smov. Kaku buo puorgarmuojstr pjance rihtav, če ga sam rad potjegne, pa kaku buo na pergliho fajmošter tiste bratovšne zoper pjančvaje po farah regjerav, če tud rad čas v glaž pogljeda. Jest pa mislem, de naj tu uržah, de v tistm bratovšnam na grje prav, k se ldjem ta fajnga žganja na pervoš, ampak tu, k čas tud gaspuđje kaj tacga obrajtajo, pa misljo, de je vse po zmjernost pa po pamet, kar čutjo, de jeh po želuodčk fljetn žgače.

OLGA KOBILANJSKA.

ZEMLJA.

Povest, prevedena iz maloruščine.

I.

«Es liegt um uns herum gar mancher
Abgrund den das Schicksal grub, doch
hier in unserem Herzen ist der tiefste.»

Dve uri od reke Sereta na Bukovini leži vas D. Njena ravna polja bi spominjala na step, ako bi se tu in tam, kakor nezadovoljna s svojo lego, ne spuščala navzdol in tvorila plitve, nevelike kotline in ako bi ne bilo tega velikega gozda, ki se vleče po zahodni strani vasi, in tvori zelen zid preko široke planjave, da bi omejil njeno razlegost.

Ponosni, skoraj brezmejni velikan, zadržal se je tu, kakor na popotovanju, ter se zamislil nad temi tihimi polji, a nedaleč od njega — začutivši za seboj zelenega varuha, dvignile so se kmečke koč. Tu... in tam... tu in tam — razstresla se je vas.

Gozd je grajščakov. Lastnina zasebna. Tenke, nežne breze se prepletajo z поваžnimi hrasti in v jasnih letnih nočeh se blišče kot odete v srebro. Njihovo listje trepeta nepokojno, a gracijozna, lahko pripognjena debela čarujejo k sebi z nežnostjo in belostjo, kot Rusalke.

Razven tega velikana dviga se iz polja še nekaj malih lesnih oaz.

Popolnoma samostojno, — kakor iz globine zelenega velikana vržene posebne naselbine — tako stoje one tu, razdeljene od njiv, samotno in gledajo ponosno na žitna polja, ki valujejo okrog njih. Ozke, skoraj nevidne stezice, vijejo se med pozlačeno pšenico in svilnato-šumečo koruzo, ter se krijejo neopaženo v teh gozdičkih...

Sedaj je ravno zima.

Prebivalci koč, ki so obrnjene s prednjo stranjo do ravnin, gledajo po zimni v otožno, enolično podobo. Nič — kakor beli prostori ki se razlivajo daleč, kamor le oko dosega. A tam se vže nebo dotika zemlje in izgublja.

Četica kočic, ki se je odtrgala od gozda in od pravega sela bolj globoko v polje in ki stoji tu, razdeljena samo z vrteci ena od druge — ta četica izgleda tako enolično in blede leto za letom. Toda morda ji je mila ta široka prostran? Na njej se razbegavajo misli svobodno... Gorje, ako vže zajame ljudsko grud do skrajnosti, — sprehaja se in ziblje skupaj s ponosnim klasjem po polju.

Poleg oddeljene četice koč, kakor poleg svoje družine, stoji majhen grajščinski dvorec z velikim vrtom, kakor s trdim, črnobelim ovratnikom, ter se je tudi zamislil v enolično sliko prirode. Prebivalci majhnih kočic so

stalni delavci pri «bojarju» in medtem ko so drugi vaščani hodili leto za letom v gruĉah na delo v Moldavo, ter vŹe naprej zapravili zasluŹeni denar na nepotrebne naĉine, iskali so in iŹŹejo oni zasluŹka v mejah svoje zemlje.

In iz tega jim ni bilo hudo.

Tako na primer ima koĉa premoŹnega gospodarja Vasilja Ćopjaka, Źegar Źena Dokija je sluŹila dolga leta v dvoru, popolnoma drugaĉen vid, kakor druge selske koĉe, posebno pa Źe kot koĉe onih gospodarjev in gospodinj, ki so iskali zasluŹka in sreĉe v Moldaviji.

Ona ima jasna in ĉista okna, ne veliki vrt s plemenitim drevjem, v zelniku se nahaja razliĉna plemenita zelenjad, a v hiŹi je povsod vzorna snaga in red. Pod oknom v staromodni Źkrinji, priljubljenim pohiŹtvom Dokije, katero si je izprosila od grajŹĉakinje, — in istotako v Źe popolnoma lepi omari — shranjuje Dokija svoja lepa prazniĉna krila in ĉrne drage obleke svojega moŹa in svoje hĉere.

Po stenah vise podobe, kakorŹne se ne dobe na navadnem semnju. Ona se ni vdajala praznim sanjarijam in skuŹnjavam po zlatih gorah tam kje v Moldavi in v drugih tujih krajih, temveĉ je znala delati v mejah svoje domovine. Z eno besedo, Dokija je vŹivala veliko spoŹtovanje v vsej vasi, tudi v dvoru so je spoŹtovali. Dasiravno je bil njen moŹ Vasilj velik pijanec, akoravno je Źel marsikateri Źakelj najboljŹe rŹi ali pŹenice k Źidu Mendelju in od tod na «Hoplac», vendar je vkljub temu znala s svojo delavnostjo, svojim razumom in vstrajnostjo, svojo nevtrudljivo pridnostjo popraviti vso nesreĉo in tako vesti gospodarstvo, da je doma vladala zaĉimnost in ni bilo skoraj nobenih dolgov.

V dvoru se je ona nauĉila in videla marsikaj; nauĉila se je lepŹega reda in finejŹega naĉina gospodarjenja, in posledice tega so padale vsakemu v oĉi, kdorkoli je vstopil v njeno ĉedno veŹo. Toda Dokija ni bila sreĉna.

Njena visoka postava se je drŹala sicer vedno po konci kot smreka, po njeni krepki hoji in nekoliko trdi postavi jo je bilo vedno mogoĉe razloĉiti izmed drugih, toda njeno nekdanj lepo obliĉje se je postaralo pre-zgodnje. Med ostro zarisanimi, visoko stojeĉimi ĉrnimi obrvmi, zarile so se oblaĉne gube, katerih popred ni bilo videti. Njene oĉi so gledale skoraj vedno z otoŹnim, skrbi polnim pogledom, a okoli ust zaĉrtala je bol glo-boko potezo.

Njo je tlačila skrb.

Njen moŹ je bil pijanec in zapravljivec, bil burljiv ĉlovek, ki je v trenutkih razjarjenosti zgrabil tudi za palico, a ona se je ĉutila slabo in muĉila jo je bodoĉnost njenega edinega otroka, njene hĉerke Parasinke.

Kaj bi bilo z njo, ako bi ona sedaj umrla? Bila je še skoraj otrok, ker je štela komaj šestnajst let. Ni znala ne gospodinjiti kot je treba, ne znala bi prenašati muh svojega nesrečnega očeta, niti muh drugih ljudi, Vsega uči čas in sila... Dušica sladka in dobra, edina tolažba mamice... Kaj bi bilo potem z njo?... Edino, kar je dobro znala in rada delala, šivala in našivala perilo, pomagala na polju in pasla živino. Na širokem dvorišču, na ravnih poljih ji je potekal čas, — tu je takorekoč prirasla, šivala, gledala po kravah in volih, ki so se pasli pred njenimi očmi, spevala pesni ali premišljevala razne pravljice, katere je čula od te ali od one, ter jih ni pozabila, Tašna je bila še njena Parasinka. A kaj bi bilo potem z zemljo Vasilja? Kdo bi potem skrbel, da bi se on ne zadolžil na-njo, da bi bila pravočasno posejena, da bi bilo na njej žito pravočasno požeto, koruza da bi bila pravočasno okopana? In njena živina, ponosni konj? — najdražja žival v njenem hlevu! O po njej, po tej ponosni Šagi so se Mendelju iz Hoplaca vže davno sline cedile, ker ona ni bila konj, ampak naravnost ogenj, furija...

Na njo je bilo mogoče položiti dvanajst žakljev — to je ni še čisto nič oviralo, da je streljala z očmi kakor blisek, ponosno dvigala vrat in letela bodisi navzgor, bodisi navzdol v divjem teku.

A kadar si ji svobodno pustil vajeti, zatrepetala je zemlja pod njo. Skoraj nikdar ne trezni Vasilj je sedel na kozlu in kakor zvon gugal se je na vse strani, da mu je strah sapo zapiral. Ne pade li zdaj in zdaj pod kolesa?

Strah?

E, kaj!

Njemu se ni še nikoli z njo nič prigodilo. On je posedal neko demonično oblast nad to zverino, in naj bi bila njegova glava še toliko zmešana, naj bi se na semnju trd kot skala vsedel na voz, ona ga je vedno pripeljala celega in živega nazaj domov — prelepa, premodra njena Šaga.

Vasilj ni bil še nikdar bolan.

Včasih pride pobit, z bunkami pokrit, okrvavljen iz krčme, in kadar ona, ko ga zagleda, od strahu in osupnjenja zakriči in roke sklene, on samo pljune pred sebe, zaklene pred nosom, ter gre spat.

Tam preleži potuljeno dva ali tri dni, a potem, kot bi se mu ne pripetilo ničesar, zleze izza peči, ter gre z nova na delo, ali pa se odpravi na polje ali v vas.

Ne, njemu ne škoduje ničesar, a ona, ona čuti, da v njeni duši vže ni ostalo mnogo strun, ki so jo zvezale z življenjem. Vse druge so se vže potrgale neusmiljeno ena za drugo.

Sedaj je bila skrb za polje in hčer ona pošast, ki je udarjala neprestano na te strune, odganjala ji spanje v črnih nočeh, a po dnevu podila besedo in nasmeh raz njenih živih ust.

Imela je tudi brata, samo enega. Peter, mu je bilo ime. Mlajši od nje, neoženjen, okrog štiridesetih let, živel je pri njej in pri Vasilju ter pomagal delati. Toda tudi on ji je povzročal skrb. Oženil se ni, a včasih se je rad napil. Z narave razumen, bister, mehkega srca kot dete, a pri delu je bil kot ogenj, kadar je hotel. Toda denar zaslužen z vožnjo ali v Moldavi razbil je hitro, ter se vračal domov s praznimi rokami.

Imel je tudi svoje pritožbe.

Izmišljeval si jih je včasih, posebno kadar ga je vleklo na Hoplac, kakor s čarobno silo.

On je namreč odstopil svoje polje sestri pod pogojem, da sme živeti pri nji do konca svojega življenja, toda kadar se je napil, je pa trdil, da je ona izpulila to polje iz njega, da čaka na njegovo smrt, ter se ji škoda zdi zanj vsacega koščeka kruha i. t. d. in da on nikdar ne bode kmet kot drugi ljudje. Ženiti se ni hotel, ker, kakor je rekel, svoje lastne hiše ni imel, a v najeti ni hotel živeti. Čast ni dovolila. On ni bil takega rodu, da bi šel takoj po ženitvi v nevestino hišo ali pa v najeto. Bil je namreč popovskega rodu. Spominjal se je še svojega deda popa... V resnici ni nikdar resno mislil na ženitev. V mladih letih se je ubijal z vozom, «norel» kot je sam pravil, s konji, ter bil tu in tam v službi pri grajščakah, a pozneje mu kmečka dekleta niso več ugajala — in njegov najlepši čas je minul, da se sam ni zavedel kedaj in kako. Pri kmečkih dekletih je veljal za nepristopnega junaka, na katerega se niso upale dvigniti oči.

Bilo jim je prijetno, kadar jim je on vrgel s svojim zvonkim, junaškim, dalekosežnim glasom, kakšno prikupno besedo, ali pa je v šali objel kakšno vaško krasavico, ter jo pritisnil k sebi, toda misliti nanj kot na svojega ženina, ni zamogla nikdar nobena. Molitev je znal toliko kot sam mežnar, a s svojimi vaškimi tovariši, ki mu niso bili ravni, ravnal je prezirljivo.

Oblačil se je lepo, v najtanjše in najdražje blago, živel brezskrbno z dne v dan, toda vkljub svojemu vitežkemu značaju bi propal popolnoma, ako bi sestra, kot dobri duh ne čuvala v hiši, ter ne pustila nikogar na duši ali telesu propadati.

Parasinko je ljubil nad vse. Vsa svoja topla, nežna čutila je prenesel na mlado, bojzljivo deklico, ki se je kot ptičica vrtela okrog starejših ljudi, ter se brezskrbno in razvajeno pristisnila sedaj sem sedaj tam.

Toda vse to ni zmanjšalo skrbi Dokije za bodočnost hčerke. Ona je čutila in videla, da tvori le ona sama podlago celega poslopja, v katerem so našli zavetje mož, brat in hči, toda čutila tudi, da vže nima sil za dolgo časa. Prevečkrat ji je kaj manjkalo na zdravju, da bi se ne vdajala otožnim mislim za bodočnost. Videla je samo eden izhod iz tega nego-

tovega položaja. Omožiti hčerko. Toda ravno tukaj je zadela na odločen odpor moža. On je ljubil hčerko po svoje. Tresel se je za njo in naravnost besnel, kadar je žena silila na možitev. Čemu naj bi šlo dete tako zgodaj iz hiše? Ali ni imel s čim zanjo skrbeti? Za njo edinico? Ali je bil vže tako star in propal, da ne more gospodariti in mora ona iti k tujim ljudem služiti? Za koga so se tako ponosno zibala žitna polja, za koga so se polnili kozolci, če slednjič ne za njo? ... In njegova živina, ki se je kot svila bliščala na pašnikih?! ...

Da je Dokija (imela je takrat osem in štirideset let) vsak dan zdihovala na vse strani, to še ni bilo vzroka dovolj, da bi odgnal hčerko iz hiše. Njej večno kaj ni prav. Hodi kakor megla, toda nato ne gleda nikdo, nikdo njenega klepetanja ne posluša. Zato je ona ženska, da bi ji jezik ne stal za zobmi in da bi noč in dan vzdihovala. Toda enkrat, ako mu bode preveč vsega tega, in ako ona sama dobrovoljno ne stisne gobec, stisne ji ga on. Toda potem ga bo ona spet odprla za šest tednov skupaj na enkrat Vse to on že davno napoveduje — toda enkrat Dokija je plakala ali pa se je bolešno smejala nad takšnimi besedami svojega moža, a vendar je obmolknila. Govoriti bi bilo še slabše. Ona ga je že poznala. S vpiranjem se ni ničesar pridobilo. A naravnost v obraz mu ni mogla povedati, da jo je ravno njegovo pijanstvo prisililo do tacega grenkega sklepa. Nabil bi jo z okleskom. A bodi kar hoče, ona se je bala pijanega divjaka. Nekoč jo je tako nabil, da se dva tedna ni dvignila iz postelje. Kadar je bil pa trezen, jo pa samo ni hotel poslušati.

— «Znorela?» vprašal je, ter se je zasmeljal in celo ni hotel odgovoriti na njena vprašanja in na misli, katere mu je razložila.

Kadar bi Parasinka imela moža, šlo bi že vse po drugi poti; zlasti kadar bi že nje ne bilo. (Ona se je posebno tega bala.) On bi ne pustil, da bi stari dal polje v najem židu — to bi bilo njegovo prvo delo po njeni smrti — ali pa da bi se nanj zadolžil. Vzel bi gospodarstvo v svoje roke, ter prisilil starega pijanca sedeti tiho na peči.

Noč in dan je mislila na to in morda stokrat v mislih prešla vse mladeniče v vasi. Premišljevala je, kdo naj bi prevzel njeno gospodarstvo, sprejel njen zaklad za vedno. Toda njene misli v tej smeri so se končale vsakokrat s težkim vzdihom, vsakokrat se ji je globoka žalost vlegla na dušo. V vasi je bilo mnogo mladeničev, toda niti eden ni imel toliko zemlje, kolikor bi si je ona želela, niti eden se ji ni zdel zadosti priden, pošten, razumen.

Da, eden bi bil, toda ta «eden» je imel pred seboj še vojaško službo To je bil Mihajlo Fedorčuk, sin premožnega in zelo poštenega gospodarja. On bi moral nekoč prevzeti gospodarstvo po svojem očetu in je bil najbolj spoštovan mladenič v vasi. Polja njegovega očeta so mejila s polji Vasilja, bila so obdelana in dobra in na njih se je

zibalo leto za letom prekrasno žito, kakor pozlačeno morje. Da je bilo prijetno jih žeti, da je bilo prijetno delati na tem polju! Da, samo on bi zamogel vzeti njeno Parasinko, a iz besed in namiganj starega Ivonjike očeta Mihajilovega odmevala je ravno ista želja. Toda med njunima željama so stala vojaška leta, katerim se ni bilo mogoče izogniti. Mihajlo, mladenič trdne postave, zdrav — je imel še enega zdravega brata. Stariši tudi niso bili zelo postarani, mogli so brez njega prebiti pri gospodarstvu, in težko je bilo misliti, da bi ga oprostili od vojaščine. Od te jeseni leto bi moral iti v rekrute. Toda tega še ni konec. Pri vojaščini je treba služiti dva do tri leta brez prenehanja, a potem od časa do časa vračati se za nekaj časa v vojašnico, preobleči se v cesarsko suknjo, ter iti na vaje in pustiti polje in hišo ženi in otrokom. Popolna nesreča! Osoda se je obrnila k nji z oblačno stranjo in nobene molitve in solze niso zmenile njenega položaja.

V jeseni bo Parasinka dovršila 16 let. V rasti je bila podobna materi, šinila je kot palma v višavo, drugače je pa bila še nerazvita. Njeni udje so bili suhi kakor kakega dečka, njeno lice otročje, ozko in brez jasnega izraza.

Dokija je že pripravljala za njo perilo, posteljo in pohištvo. Perilo si je šivala deklica sama. In kako lepo! Kakor šivilja. Med tem, ko so druge deklice in žene suvale in vlekale iglo skozi platno kot kol, rabila je ona naprstnik in šivala s tako drobnimi šivi, kakor da bi z makom sejal. Poleg tega je našivala na rokave z rdečimi, črnimi in žoltimi nitmi najtrudnejše vzorce na pamet, in slednjič je skladala nazaj v škrinjo tako čisto in nezmečkano perilo, kakor da bi se ga nikdar ne dotikala s svojimi rokami

Dokija je sklenila tega predpusta na vsak način oženiti svojo hčer. Misel na Mihajla je morala zavreči; vresničiti jo v dejanju ji je bilo očitno nemogoče, toda zato si je napravila že drug načrt. Todorika Žemčug je bil tudi premožen mladenič in edini sin svojih starišev, kakor Parasinka pri njej in njenem možu — edina hčerka. On je bil oproščen vojaščine se je lahko ženil, kadar je hotel. Seveda on ni bil tako lep mladenič, kakor Mihajlo, njega tudi niso posebno ljubili. Bil je nizke rasti in obračal se je vedno s celim telesom, kjer bi zadostovalo včasih samo glavo obrniti. Trd je bil njegov vrat. Sploh je njegova zunanost delala slab vtis; toda kaj ima to s stvarjo opraviti? Človek se vsemu privadi. Ali je mari sama v resnici ljubila Vasilja, ko se je možila z njim? — Ravno takrat je norela s ponosnim, skoraj gosposkim, lepim sinom neke vdove, ki je pozneje stopil v službo pri dvoru. Toda vendar-le ni bilo slabo, da se je možila z Vasiljem. Vasilj je pijanec, to je res, je zapravljevec, ki se je zapisal Mendelju na Hoplacu z dušo in s telesom, kadar se je razljutil je že nekolikokrat dvignil roko nad njo, toda ko jo je snubil, je imel denar

in polje in ni kradel tujega blaga, kakor vdovin sin, ko je Postal «dvornik» in ni sedel po ječah kot on!

Parasinka se privadi na Todorika. On je delaven in pazliv, dasiravno celi dan komaj deset besed spregovori, zato pa pogleda desetkrat k živini, desetkrat gre na polje, a niti enkrat k Mendelju na Hoplac, Parasinka bo ž njim srečna. S početka bo živela pri «njega starih», da bi se naučila kako oni gospodarijo, naučila se jih poslušati in pogledala pri stari materi, kako ona ravna s sinom, a potem bo živela z možem sama, posebej. Plakala bo po mamici, hčerka njena majčkena in mila, in mati sama bo dan in noč po hčERICI solze brisala in počrnela z bolesti, toda ona hoče samo dobroto in srečo hčERICI, hoče videti, da bo «svoja gospodinja» s svojim možem, kadar ji potečejo dnevi in smrt ohladi njeno telo

— Parasinka, hčERICA! — rekla je nekega dneva, globoko vzdihnivši in dvignivši črne obrve bolešno navzgor, ko ste obe sedele same in lučkale koruzo — Parasinka, dušICA, ako Bog da, bomo v bel robec zavili tvojo glavico že te zime

Parasinka se je ozrla trenotek boječe na mater, potem je pa sklonila glavo navzdol, a po njenem otročjem licu je šinil temen plamen. Ona je molčala.

— Slišiš, Parasinka? Jaz se nič ne šalim: Ti se omožiš!

Parasinka se je obrnila od matere, ne da bi odtegnila glavo in rekla: «Jaz se nočem možiti, mama!»

— «Ti si neumna, dušICA! Ti še ne veš, zakaj te hoče tvoja mamica omožiti? Ti ne vidiš, da jaz vedno bolj in bolj slabim, a ate — Bog mu grehe odpusti — poseda pri Mendelju kakor pri svojem rodnem atetu, zadolžuje se skrivaj, kakor sem nedavno zvedela, na polje — zapravlja denar — in kaj bo s teboj, kadar jaz zaprem oči?»

Parasinka si je otrla skrivaj z rokavom solze, ki so ji burno prišle v oči in odgovorila s prigušenim glasom:

— «Jaz se nočem možiti, mama!»

Dokijo je spreletel tožen nasmeh, pomolčala je trenotek, a potem nagovarjala hčerko dalje:

«T se omožiš, Parasinka: ti veš, da me samo ti še držiš pri življenju, da si ti moja edina uteha! Ti veš, da jaz delam od jutra do večera za tebe in da sem jaz vedno želela samo tvojega dobrega. Jaz hočem, da bi ti bila srečna in radi tega te hočem omožiti. Še tega predpusta te zasnubi Todorika; jaz sem se sporazumela že s starimi. Oni so veseli, da bodeš ti njihova snaha. Todorikovi stariši imajo mnogo zemlje in on postane nekoč bogat gospodar!»

— «Todorika, mama? Toda jaz nočem Todorika!»

— «Koga pa hočeš?»

— «Kaj jaz vem!»

— «Zakaj toraj nočeš Todorika?»

— «On ima tako široka usta, da bi si lahko sam kaj v ušesa povedal, a njegove oči leže tako blizu eden drugega da se skoraj skupaj strinjajo. Naj bo kar hoče, jaz ga ne maram! Onega dneva me je zagledal pri živini na polju, prišel k meni, postavil se po koncu pred mene, dal svoje roke za boka, ter vprašal:

— «Ali znaš boršč kuhati, Paraska?»

— «Jaz kuham samo kavo!» — odgovorila sem, ne da bi se ozrla nanj.

— «Pojdi, pojdi!» — reče. — «Ali znaš mamaligo zamešati? Tvoje roke so kot koli, tako tanke in suhe!»

— «Če jo tudi slabo zamešam, ti je ne bodeš jedel!»

— «Aj! Kdo jo pa bode jedel, ti moja gospodinja?»

— «Tisti, za katerega zamešam mamaligo!»

— «Razumno praviš!» — reče, ter vprašuje dalje:

— «Ali pa tudi znaš že sešiti srajčico za otrokca? Ženitvanjsko, ha? Ali znaš kočo pobeliti, jo v redu držati, prati in tkati? Ali znaš mladeniče objemati in poljubovati?»

— «Ako bi vsega tega ne znala, ti bi me tudi ne naučil!» — odgovorila sem mu, ter se obrnila od norca.

— «Jaz te naučim!» — reče zakrohotač se, ter me vsčipne v roko, da sem zakričala in zaklela. Toda on je poskočil in zbežal. A še pri odhodu je klical, smeje se: «Parasinka, jaz te naučim vsega, česar ti ne razumeš! Slišiš? Vsega, le zapomni si!»

— Jaz nočem Todorika, mama, nočem njega!» — končala je deklica, razburjena od svojega pripovedovanja in ničesar več se ne boječa, odprla je usta ljuto in obmolknila.

Po besedah hčere odsevala je na obrazu matere neka notranja zadovoljnost. Iz obnašanja Todorike je sklepala, da se je trdno odločil snubiti njeno hčerko in da zamore za njo pripravljati balo.

— «Kaj pa je za to!» — odgovorila je z mirnim glasom. — «On je dober gospodar, prijazen mladenič ni pijanec in se ne pretepa na plesu kot drugi! In on ima polje!

— «Da, toda za to je on ciganskega rodu!» — odgovorila je naravnost deklica.

— «Kdo je to rekel?»

— «Kdo? Mihajlo je to rekel nekoč pri cerkvi» Dokija je nagrbančila obrvi.

— «A kaj ima govoriti Mihajlo? Ali je bil on na botrinji njegovega deda in babice? Naj le gobec zapre, ker dasiravno je prijazen in delaven dečko, dasiravno tudi o njegovem očetu ni mogoče nič reči, zato pa tudi njegova mama ni iz grofovskega rodu, in poleg tega še tako skopa,

da Le daj!! Pošlji k nji po karsikoli bodi, po najmanjšo stvar, pravim, a vedno ona tega «nima». A pri njej je vsega dovolj. Takoj, za trenotek pozneje pa, prileze, kot šilo iz žaklja, da ona tudi to ima. In nečedno in zakajeno je pri njej v koči, da se Bog vsmili! Ona sama izgleda, kakor da bi bolj v dimniku sedela, kot v koči in na dvorišču — tako je črna. Taka gospodinja je. Samo večno vse v škrinjo spravljati in skrivati pred ljudmi, kakor da bi ji ljudje hoteli vse pobrati. A to nikomur še na misel ne pride, kar ona tam pri sebi shranjuje. Naj bi že rekla, da ima hčere, a ima samo ta dva sina, in je tako skopa in umazana!»

— «Ona pravi, da gospodinja, da gospodinja, ki čista okoli hodi, v glavi praznoto nosi ter se na nobeno delo ne razume!» — Odgovorila je deklica.

— «Ona pravi! Seveda, nji ni potreba vsak dan česati las, kot kakšnemu dekletu in vsak dan ji ni potreba vzeti čistega perila!» — odgovorila je Dokija — toda enkrat na teden bi to že lahko storila. No ako dobi kedaž snaho, bo imela kaj delati, dokler ne očisti kože smetij.»

— «Pravite, mama, da bi snaha imela tam mnogo dela?» — vprašala je bolj živo Parasinka. — «Ako bi bilo tam tudi desetkrat več dela, vendar bi se ga vsakatera rada poprijela, da bi le zamogla biti njena snaha. Mihajla vzame vsaka z nogami in z rokami. Druzega Mihajla ni v vasi. Bogat in lep in prijazen! Toda, ali vzame on katero, ali vzame iz naše vasi?»

— «Bo, kakor Bog da!» — odgovorila je Dokija resno. — «Žena je možu namenjena kakor smrt od Boga. Mihajlo se zamore še-le čez tri leta oženiti. Med tem bo pa tebi za tovariša. Todorika ga vzame gotovo za tovariša. Tako, tako, hčerkica!» — rekla je nežno in gledala z nepopisljivo ljubeznijo na hčerko ter jo pobožala po licih in po glavi. — «Ako Bog da, boš že to zimo lepa ,mlada' Take gospodinje ne bo v vasi. A kadar se tvoj ate napije in začne pretep v koči, kadar se začne na gobec poljubovati z vsemi capini v vasi, v krčmi se pod klopi valiti, takrat pridem jaz k tebi v tvojo čedno kočico. In jaz poskrbim za tebe, da bi jo imela s čem okrasiti — in se najokam pri tebi. Bog hoče tako Bog sam tako hoče, hčerkica moja. A ti poslušaj le mamico in bo vse dobro. Tebi bo dobro, a meni bo lažje na duši. Bog sam ve, kako jaz trpim!»

Ona je obmolknila in globoko vzdahnila, a Parasinka je tudi zamolčala. Ona se je zopet zamislila na Todorika, na njegova široka usta, s katerimi bi sam sebi lahko kaj v ušesa povedal In potem ji je na misel prišlo, ako ji bodo dobro stali k obrazu beli rokavci. Mislila je, kako jo bodo zavidale druge deklice, posebno starejše, da je ona že «mlada!»

Skočila je živo na ravne noge; spomnila se je na nekaj. Tam na podu, na snopih je pozabila vrvico, katero ji je podarila za nekaj let starejša tovarišica Ana, najemnica na dvoru. Hotela jo je shraniti, da bi se kam ne zavlekla, in tako tudi skočiti k Ani, ter ji povedati, kakšen razgovor je imela z mamo.

«Kaj poreče Ana? Kaj poreče Ana na to? O, gotovo ne poreče mnogo. Vedno tako malo govori večno je zamišljena»

Toda ona ljubi Ano. In tudi njena mati ljubi Ano. In strijc Celo njen ate, ki celo ne pogleda tje, kjer se ona pogovarja z dekleti, govori z Ano prijazno. — «Prijazna deklica!» — pravi. — «Vredna je dobrega gospodarja!»

Gredoč s lahkim, brezskrbnim korakom k godu, odtrgala je na potu listek od višnje in pritiskivši ga do ust, žvižgala je nanj nek zategnjen, enoličen napev. (Dalje.)

Pabrki na polju staroruskega slovstva in zgodovine.

1. Kako je nastala ruska država?

1. Zgodovina ruske države se pričinja z 18. junijem leta 860, ko se je vršil prvi ruski napad na Carigrad. Zanimivo je, da je prvi zgodovinsko znani dogodek ruskega naroda veljal namenu, ki do dandanes tvori cilj ruske politike — vzetje Carigrada.

O tem pohodu poročajo: 1. Sočasni carigradski patrijarh Foti, v neki svoji pridigi (Lexicon Vindobonense, 1867; Müller, fragmenta historiae graecae, 1870, grški časopis *Αλφειαι* 1881). 2. Takozvani Simon Logothet ali Pseudologothet in iz njega izčrpane kompilacije. — Corpus hist. Byzant. t. XXXVIII., p. 674 in Leo Grammaticus ib t. XL., dva grška zgodovinarja. 3. Benečanska kronika Janeza dijakona (pisana okrog 1009) — Monumenta Germ. hist. VII. 18. 4. Nihita Saflagonski v življenjepisu patrijarha Ignacija. — Migue, Patrologia graeca, t. 105, st. 375, 516, 525. 5. Cumont — Auecdota Bruxellensia, I. — Chroniques Byzantines du manuscrit 11376. (Z natančno dato).

Torej 18. junija 860. leta, — ko je bil bizantinski cesar Mihael s svojim vojaštvom ravno odsoten na vojnem pohodu v Malo Azijo, — prikaže se nepričakovano pred Carigradom ruski narod na 200 ladijah, benečanska kronika pravi celo, da jih je bilo 360, ter je začel pleniti in pustošiti okolico in predmestja. Grozili so vže zajeti tudi mesto Carigrad, toda naenkrat so se spravili nazaj na ladije in odpluli domov. Menda so zvedeli, da je cesar Mihael slišal o napadu na svojo stolico, ter se vračal s svojim vojaštvom domov. Kronika, katero je izdal Cumont pravi celo, da so bili Rusi pobiti in razpršeni, toda ta vest — dasiravno jo zagovarja de Boor, kot belješko sočasnega pisatelja — je nezanesljiva, ker nasprotuje vsem drugim virom in ker se ne ujema z odošaji Carigrada do Ruskega naroda po tem pohodu. Mihaelov naslednik Basilij pripoveduje, da je poslal k Rusom poslanca, ter jih z bogatimi darovi pridobil za mir. Tako se ne dela s pobitim sovražnikom. Nekateri poznejši kronisti pravijo celo, da so Carigradčani potopili v morje obleko Matere Božje, ki se ohranjuje v Carigradu, in nato je nastal velik vihar, ki je potopil vse ruske ladije. Ta povest je najbrže prišla v kronike pomotoma iz arabskega napada leta 626.

Ako vzamemo najmanjše število 200 ladij in vsaki ladiji najmanjše število 40 mož, potem je priplulo pri tej priliki 8000 oboroženih Rusov pred Carigrad. Po 40 mož v eni ladiji je bilo, pravi neki grški letopisec, o nekoliko poznejšem ruskem pohodu na Carigrad pod knezom Olegom, torej jih smemo tudi tukaj toliko računati.

Ruski napad je bil dobro organiziran, ker se je izvršil ravno v najbolj ugodnem trenutku, ko ni bilo v stolici carja in njegovega vojaštva. Rusi so morali imeti izvrstno urejeno poizvedovalno službo, ker so odpluli ravno, predno se je vrnil car Mihael z vojaštvom, ruska vojska je bila za tedajne razmere zelo številna, prišla je na tako drzen način dolgo pot iz Rusije po Dnjepru in Črnem morju pred Carigrad na malih ladijah.

To ni bil pohod neurejene orde ali plemena, ampak Rusija je takrat morala biti vže obširna in urejena država pod dobrim vodstvom. Od tega dogodka dalje mi lahko zasledujemo zgodovino ruskega naroda po ruskih in bizantinskih letopisih, nekoliko let pozneje se nam vže odkrije Rusija, kot silna in obširna država, ki se razteza od Novgoroda in Belojezerske na severu do Bele veže na Črnem morju in Tmutarakana v Prikaspiju, ter ima svoje kneževine tudi vže v finskih in čudskih ozemljah na Kani in Oki — in vladajo ji popolnoma samoblastno «svetli in veliki knezi» v Kijevu.

Nastane torej zanimivo vprašanje, kako je nastala ta država, ki se je naenkrat odkrila v taki obširini, in pojavila s tako silo, o kateri pa popred v zgodovini ni nobenega sledu? Kako je nastala ruska država? — Biti je moralo pred letom 860, toda kedaj in kako?

Edini odgovor na to vprašanje nam da takozvana Nestorjeva ali ruska začetna letopis. Da je v resnici ni pisal «črnorirec Nestor», je sedaj med učenjaki dognano. Pisatelj te najstarejše ruske letopisi si je postavil celo za glavni namen svojega pisanja, opisati kako se je začela ruska država, to je izrazil vže v naslovu. Njegova letopis ima namreč naslov: «Povest vremenih let, odkudu jest pošla Ruskaja zemlja i kto v njej počal pjervjeje knjažiti i odkudu ruska zemlja stala jest».

Morda se še ni z nobenim vprašanjem iz ruske zgodovine znanost toliko pečala, kakor ravno s tem vprašanjem, ki pomeni začetek ruskega slovstva in ruske zgodovine. O njem se je napisalo vže neštevilno razprav in knjig in znanost je sedaj dospela do tje, da je zavrгла odgovor, katerega da najstarejši ruski letopisec, toda drugega boljšega odgovora na vprašanje, s katerim je prvi ruski zgodovinar začel svoje delo in ostane do dandanes za vsacega ruskega zgodovinarja najvažnejše: «Otkudu jest pošla Ruskaja zemlja i kto v njej počal pjervjeje knjažiti» — ne ve še nobenega.

Jaz bom na platnicah našega lista o tem članku najpred navedel dokaze za zgodovinsko neverjetnost takozvane Nestorjeve povesti ali «Varjaške teorije» potem pa na podlagi bornih namigljajev in odseвов iz najstarše ruske zgodovine pred prvim pohodom na Carigrad poskusil s samostojno kombinacijo začetka ruske države na podlagi staroslovenske družabne organizacije in pod vplivom grškim, kozarskim in varjaškim.

(Dalje prihodnjič.)

